

כנס הרצליה 2017 תשע"ז תובנות והמלצות

כיצד ישראל מתמודדת עם התעצמות
הציר בהובלת איראן?

מחיר הקיפאון בתהליך המדיני
סיכונים לאומיים ואסטרטגיים

האם הדמוקרטיה ושלטון החוק של
ישראל בסכנה?

כיצד מצמצמים את הפער בין כלכלה
איתנה לחברה חלשה?

האיום על אופייה של מדינת ישראל
כמדינת העם היהודי

המסר המרכזי:

ישראל על פרשת דרכים

כנס הרצליה השבעה-עשר עמד בסימן עוצמתה האסטרטגית חסרת התקדים של ישראל – הביטחוניית, המדינית והכלכלית. אולם, מציאות זו עלולה להשתנות דרמטית לנוכח מכלול אתגרים פנימיים וחיצוניים המהווים איום על הביטחון והחוסן הלאומי של ישראל.

האיום המרכזי ההולך ומתעצם הינו מצד איראן וגרורותיה והוא מחייב התגייסות לאומית כוללת. ההתמודדות עם האיום האיראני חייבת לעמוד באופן חד ומובהק בראש סדר העדיפויות הלאומי.

המפתח להצלחה בהתמודדות עם האתגר טמון במערכה תלת-ממדית משולבת: הצבאית-ביטחוניית, האסטרטגית-מדינית והחברתית-מוסרית-ערכית.

בדיוני הכנס עלה בבירור כי חולשה פנימית עלולה להקרין לרעה על יכולת ההתמודדות הכוללת. חיוני כצו השעה לשוב ולהנחיל את ערכי מגילת העצמאות והדמוקרטיה הליברלית בחקיקה, במערכת החינוך ובשיח הציבורי ולמנוע את המשך שחיקתם.

תוכן עניינים

1..... פתח דבר

עיקרי התובנות ←

5..... אורות וצללים – מקורות עוצמה והזדמנויות, איומים ומענים

6..... מקורות עוצמה ונכסים אסטרטגיים

7..... האיום האסטרטגי המרכזי – מהלכי איראן וגרורותיה

8..... אתגרים מבית – האיומים על החוסן הלאומי

9..... המענה האסטרטגי

מאזן הסיכונים וההזדמנויות האסטרטגיות ←

13..... פרק א': תמונת מצב – הזירה הגלובלית והמזרח התיכון

18..... פרק ב': מאזן הסיכונים וההזדמנויות: המענים האפשריים של ישראל

24..... פרק ג': כלכלה איתנה וחברה חלשה – מדינה עשירה עם הרבה אזרחים עניים

פרק ד': שחיקת החוסן הערכי-מוסרי של ישראל – הסכנה לדמוקרטיה והאיום
26..... על אופייה כמדינת הלאום של העם היהודי

תכנית כנס הרצליה ה-17 ←

31..... מושבי המליאה

38..... דיוני "שולחן עגול"

פתח דבר

כנס הרצליה השנתי השבעה-עשר נערך ב-22-20 ביוני השנה בקמפוס המרכז הבינתחומי הרצליה. למעלה ממאתיים דוברים, מהם כארבעים מחו"ל, ואלפיים משתתפים נטלו חלק במגוון תצורות דיון: נאומים מרכזיים, שיחות "אחד על אחד", מושבי מליאה, דיוני "שולחנות עגולים" וסימולציה בינלאומית.

ליבון סוגיות המדיניות המצויות בראש סדר היום הלאומי והאזורי אפשרו להציג את "האורות והצללים" – מקורות העוצמה וההזדמנויות, לצד הסיכונים והאתגרים העומדים בפני מדינת ישראל בשנת השבעים להקמתה.

מאז נערך הכנס, הדינאמיות וחוסר-היציבות במערכת העולמית ובזירה המזרח-תיכונית ממשיכות לחולל שינויים. כך למשל, המהירות בה החרף המשבר בחצי-האי הקוריאני סביב פיתוח יכולותיה הגרעיניות והבליסטיות של צפון קוריאנה לא נחזתה. לאופן בו תתמודדנה ארה"ב והקהילה הבינלאומית עם משבר זה, יהיו השלכות על מרוץ החימוש ומאזן הכוחות במזרח התיכון.

המסמך המובא להלן מביא את עיקרי התובנות וההמלצות של צוות המכון למדיניות ואסטרטגיה המתבססים על מכלול דיוני הכנס. ככזה, עיקרי התובנות וההמלצות משקפים את רוח הדברים בכנס הרצליה 2017, אך אין הם מתיימרים לכלול את כל אשר נאמר ואין הם מחייבים את משתתפי הכנס והדוברים בו.

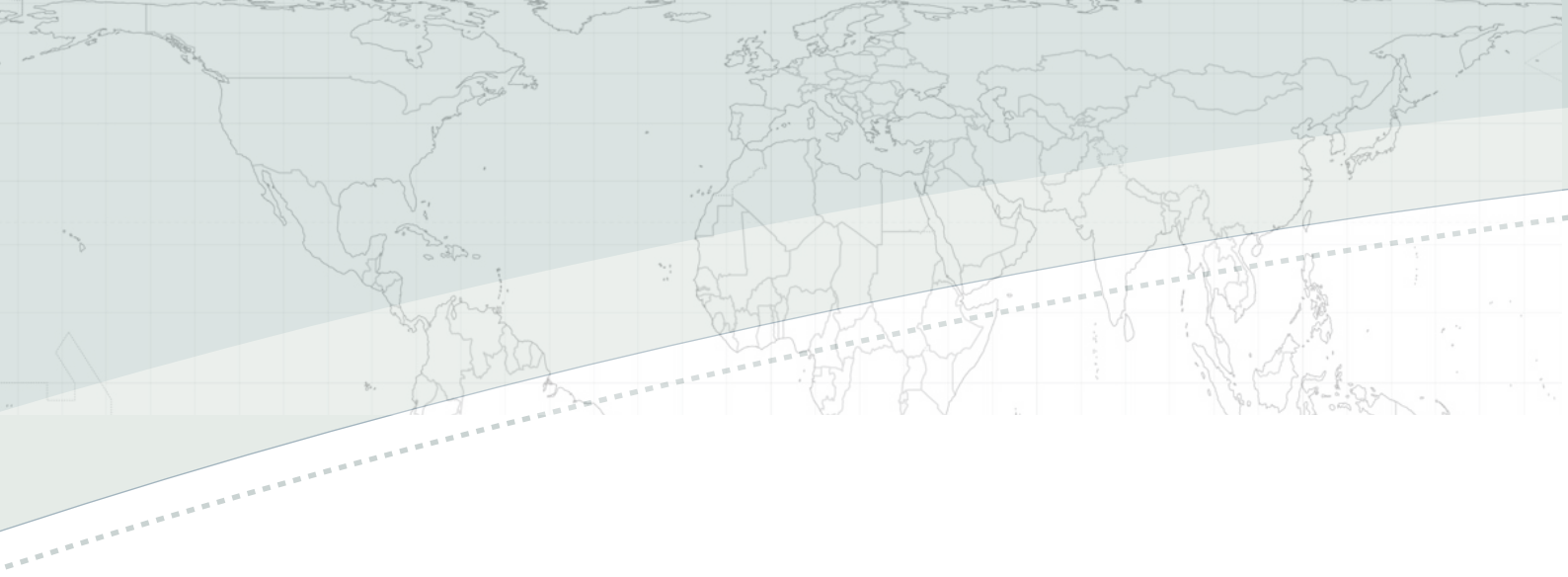
יש לקוות שהתובנות וההמלצות יתרמו לדיון ציבורי מעמיק ומושכל הנחוץ מאוד בימים אלה.

בברכה,

אלוף (מיל.) עמוס גלעד

ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה ויו"ר סדרת כנסי הרצליה השנתיים
המרכז הבינתחומי הרצליה

עיקרי התובנות

- 5..... אורות וצללים – מקורות עוצמה והזדמנויות, איומים ומענים
- 6..... מקורות עוצמה ונכסים אסטרטגיים
- 7..... האיום האסטרטגי המרכזי – מהלכי איראן וגרורותיה
- 8..... אתגרים מבית – האיומים על החוסן הלאומי
- 9..... המענה האסטרטגי

עיקרי התובנות

אורות וצללים – מקורות עוצמה והזדמנויות, איומים ומענים

איומים

- התעצמות איראן וגרורותיה – בתמיכת רוסיה
- התערעורת החוסן הכלכלי-חברתי
- הדמוקרטיה והחוסן המוסרי-ערכי תחת איום
- השחיתות בצמרת השלטון הינה איום אסטרטגי

מקורות עוצמה

- עוצמת כוחו המרתיעה של צה"ל
- ממשל אמריקני ידידותי
- מערכת יחסים ביטחונית מתהדקת עם מדינות ערב – בהנהגת ארה"ב
- כלכלה איתנה

תובנות אסטרטגיות

מהלכי איראן וגרורותיה הם האיום האסטרטגי המרכזי על ישראל. ההתמודדות עם האיום האיראני תהיה מערכה ארוכת-טווח שצריכה לעמוד בראש סדר העדיפויות הלאומי ומחייבת:

- ביצור ומינוף מקורות העוצמה –
- צה"ל ומערכת הביטחון ממוקדים בשימור וביצור ההרתעה והמוכנות המבצעית אל מול איראן וגרורותיה תוך הקצאת המשאבים הדרושים.
- העמקת מערכת היחסים האסטרטגית עם מדינות ערב בהנהגת ארה"ב – זו מחייבת – התנעת התהליך המדיני עם הפלסטינים ומניעת הסלמה.
- שינוי עמוק בגישה ובטיפול באיומים מבית על החוסן הכלכלי-חברתי, הדמוקרטיה, האיתנות המוסרית-ערכית, השחיתות בצמרת השלטון וזוהתה של המדינה ויחסיה עם יהדות העולם.

מקורות עוצמה ונכסים אסטרטגיים

ישראל נהנית כיום ממציאות אסטרטגית וביטחונית מהטובות שידעה בשבעים שנות קיומה

נכון להיום, אין איום קיומי על מדינת ישראל – לא מבחינת נשק בלתי-קונבנציונלי ולא מצד קואליציה של מדינות ערביות שיכולות להתאגד ולנסות להכריעה.

עוצמתה האסטרטגית של ישראל – הביטחונית, המדינית והכלכלית – הינה חסרת תקדים ונשענת על:

- עוצמת כוחו המרתיעה של צה"ל.
- ממשל אמריקני ידידותי.
- מערכת יחסים ביטחונית מתהדקת עם המדינות המובילות בקואליציה הסונית – בהנהגת ארה"ב.
- כלכלה איתנה עם שיעור צמיחה גבוה, שיפור בחשבון השוטף וביחס החוב הציבורי לתוצר המתבטא בהעלאת דירוג האשראי הבינלאומי של ישראל.

עם זאת, המציאות האסטרטגית-ביטחונית הטובה עלולה להתברר כמתעתעת משום שהיא יכולה להשתנות כהרף עין. בראייה אסטרטגית רחבה, הזירה המזרח-תיכונית והסביבה הגלובלית מזמנות לישראל תמהיל מורכב של הזדמנויות חסרות תקדים לצד סיכונים פוטנציאליים מתהווים, שעלולים להגיע לכדי איום קיומי.

האיום האסטרטגי המרכזי – מהלכי איראן וגרורותיה

המשטר האיראני – המשמר את שרידותו הפנימית – מונע מאידיאולוגיה קיצונית ונחישות חסרת פשרות לחסל את מדינת ישראל.

מהלכי איראן וגרורותיה – הנתמכים ע"י רוסיה – מהווים את האיום האסטרטגי המרכזי על ישראל ההולך ומתעצם בשני צירים מקבילים:

- ניצול מפלגת הטריטוריאליזם הצפויה של המדינה האסלאמית למימוש החזון האסטרטגי של "סהר השיעי" – רצף טריטוריאלי של השפעה וחסות איראנית מגבולה המערבי, עבור בעיראק, וכלה בסוריה ובלבנון, שיהוו בסיס איראני קדמי מול ישראל.
- הצטיידות בנשק גרעיני ופיתוח טילים בליסטיים ארוכי-טווח – בעודה ממשיכה בפיתוח טילים בליסטיים היכולים לשאת ראשי-קרב גרעיניים (למרות סנקציות אמריקניות), איראן – ע"פ פרשנותה – נאלצה להשהות את התכנית הגרעינית רק עד תום תוקף הסכם ה-JCPOA ולאזנחה את כוונותיה להצטייד בנשק גרעיני.

מאזן הכוחות משקף זיקה הפוכה – ככל שההרתעה הישראלית גבוהה, איראן וגרורותיה נמנעות מהפעלת כוח, אולם משקיעות מאמץ נרחב בבניין כוח שיאפשר יכולות התקפיות קונבנציונליות ובלתי-קונבנציונליות שיחלישו את ההרתעה הישראלית.

תהליך ההתעצמות המשולב המתבסס על יכולת בליסטית נרחבת, ה"סהר השיעי" והתבססות בסוריה ובלבנון בשנת"פ עם רוסיה, מציבים אתגר אסטרטגי למדינת ישראל. אם איראן תעלה על נתיב ההצטיידות בנשק גרעיני עלול להיווצר איום קיומי על מדינת ישראל – דימויה ההרתעתי ייפגע קשות והיא תהיה חשופה לגלי טרור ולעימותים אלימים במספר חזיתות במקביל.

אתגרים מבית – האיומים על החוסן הלאומי

בפרוס שנת השבעים, ישראל ניצבת אל מול מנעד רחב של אתגרים פנימיים המהווים איום משמעותי על חוסנה הלאומי ועתיד המדינה.

החוסן הכלכלי-חברתי של ישראל מתערער:

- **שיעור תחולת העוני** בישראל הוא הגבוה ביותר בקרב המדינות המפותחות.
- **רמת אי-השוויון בחלוקת ההכנסות** – הצמיחה הכלכלית לא חלחלה לשכבות החלשות ולא הקטינה את אי-השוויון.
- **רמת השירותים והתשתיות** שהמדינה מספקת מתדרדרת וישראל מפגרת אחר רוב מדינות ה-OECD בתחומי החינוך והבריאות.
- **פריון העבודה הנמוך** מסתמן כאחד החסמים המרכזיים בפני המשך הצמיחה הכלכלית.

הדמוקרטיה מצויה תחת איום וחוסנה המוסרי-ערכי של מדינת ישראל נשחק:

- **שיח אלים** הבז למהות הדמוקרטיה ומתייג יריבים פוליטיים כאויבים.
- **סדר יום חקיקתי** הפוגע ביסודות החירות, השוויון והפרדת הרשויות.
- הניסיון לשנות את האיזון בין מאפייניה המכוננים של **ישראל – כמדינה יהודית ודמוקרטית** – עלול לפגוע ברקמת החיים העדינה במדינה וביחס העולם היהודי לישראל.
- **השחיתות** חצתה רף גבוה, התבססה בצמרת השלטון והפכה לאיום אסטרטגי.

ערעור החוסן הכלכלי חברתי, האיום על הדמוקרטיה והשחיקה בחוסן המוסרי-ערכי פוגע בחוסן הלאומי ומתבטא בירידה מתמשכת ברמת האמון של הציבור במוסדות הפוליטיים, במערכת המשפט ובמשטרה.

המענה האסטרטגי

ההתמודדות אל מול האיום המתהווה מצד איראן וגרורותיה מחייבת התגייסות לאומית למערכה תלת-מימדית וארוכת-שנים שצריכה לעמוד בראש סדר העדיפויות הלאומי. ההיערכות והפעולה הביטחונית-צבאית היא חוד-החנית, אולם, ישראל תוכל להכריע מערכה זו רק אם תעמיק ותמנף את כל נכסיה האסטרטגיים ותטפל במכלול האתגרים מבית המאיימים על החוסן הלאומי.

התמודדות עם האיומים מבית על החוסן הלאומי

הגדלת ההוצאה הממשלתית באורח מבוקר לצמצום תחולת העוני, להשקעות תשתיות, לשיפור ביצועי המגזר הציבורי ושירותי הממשלה ולשדרוג ההון האנושי של המשק.

קידום ההידברות בין "השבטים" המרכיבים את הפסיפס הישראלי (החילוני, הדתי-לאומי, החרדי והערבי) על סדר היום החקיקתי והאיזון בין יסודותיה המכוננים של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית.

גיבוי וחיזוק מעמדם של שומרי הסף במלחמה בשחיתות – הרשות השופטת ומערכת אכיפת החוק בישראל.

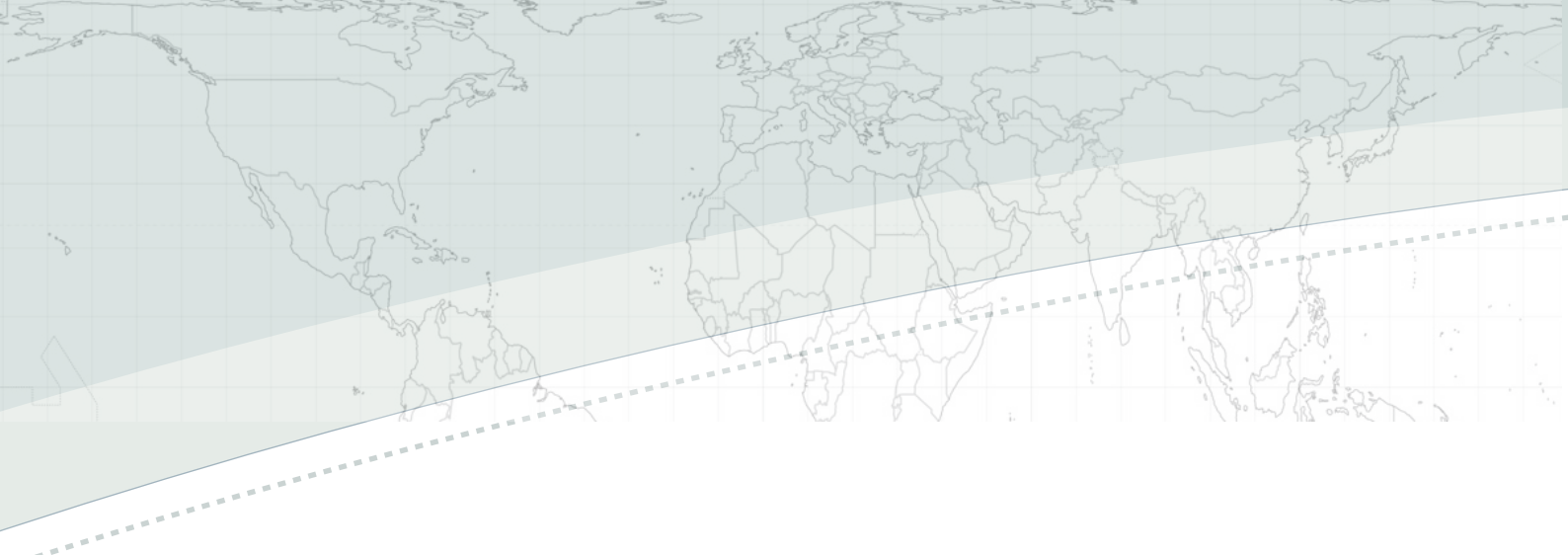
על נבחרי הציבור לשמש דוגמה בניהול הוויכוח הדמוקרטי באופן המכבד את הדעה השונה והאדם השונה.

ביצור ומינוף נכסים אסטרטגיים

צה"ל ומערכת הביטחון ממוקדים בביצור והעמקת ההרתעה והמוכנות המבצעית אל מול איום הייחוס העיקרי – איראן וגרורותיה – תוך הקצאת המשאבים הנדרשים.

העמקת מערכת היחסים האסטרטגית עם מדינות ערב בגיבוי פעיל של הממשל האמריקני לביצור מעמדה האזורי של ישראל אל מול הציר האיראני.

התקדמות משמעותית בתהליך המדיני עם הפלסטינים בשיתוף ארה"ב ומדינות ערב (גם אם חתימה על הסכם שלום אינה נראית באופק) היא מהלך חיוני להעמקת היחסים האסטרטגיים עם מדינות ערב ולמניעת הסלמה אלימה. עימות ישראלי-פלסטיני יפגע בישראל וביחסיה האסטרטגיים וישרת רק את איראן ואת גרורותיה.

מאזן הסיכונים וההזדמנויות האסטרטגיות

פרק א':

13.....תמונת מצב – הזירה הגלובלית והמזרח התיכון

פרק ב':

18.....מאזן הסיכונים וההזדמנויות: המענים האפשריים של ישראל

פרק ג':

24.....כלכלה איתנה וחברה חלשה – מדינה עשירה עם הרבה אזרחים עניים

פרק ד':

26.....שחיקת החוסן הערכי-מוסרי של ישראל – הסכנה לדמוקרטיה והאיום על אופייה כמדינת הלאום של העם היהודי

מאזן הסיכונים וההזדמנויות האסטרטגיות

פרק א'

תמונת מצב – הזירה הגלובלית והמזרח התיכון

- ← הפופוליזם הלאומי/לאומני בארה"ב ובאירופה מחולל שינוי מהותי בסביבה האסטרטגית הגלובלית: מעניק עוצמה חסרת-תקדים לדעת קהל לא-עקבית ובלתי-צפויה המסתייגת ממעורבות בינלאומית; מחליש את ההשפעה של המערב; ומגביר את חוסר הוודאות במערכת הבינלאומית.
- ← סין ורוסיה חותרות למלא את החלל שמתירות ארה"ב ואירופה ולקדם את עוצמתן והשפעתן בזירה הגלובלית ובזירות אזוריות תוך בניין כוחן הצבאי – הקונבנציונלי והגרעיני – ופיתוח יכולות מרשימות בתחומי הסייבר והחלל.
- ← דמת האלימות במזרח התיכון היא הגבוהה ביותר מזה מאה שנה והאזור הפך זירת מאבקי כוח לה שותפות מעצמות גלובליות ומעצמות אזוריות, ארגוני טרור וקבוצות אתניות.
- ← איראן היא הגורם המתעצם ומערער היציבות וחותר לנצל את מאבק הכוחות להשגת הגמוניה אזורית תוך כינון "הסדר השיעי", פיתוח יכולות בליסטיות והשגת יכולת גרעינית לאחר תום תקופת ההסכם הגרעיני. מגמות כלכליות-חברתיות ארוכות-טווח מצביעות על כך שאיראן מצויה בעמדת יתרון ביחס ליריבותיה הערביות-הסוניות, ובראשן ערב הסעודית.
- ← רוסיה מבססת את עצמה כגורם הכוח המכריע בסוריה וחותרת להיות המעצמה הדומיננטית במזרח התיכון, בעוד השפעתה של ארה"ב במזרח התיכון נחלשת.
- ← יחסי ארה"ב-רוסיה – בהקשר הסורי והמזרח תיכוני – ישפיעו במישרין על האינטרסים הביטחוניים והאזוריים של ישראל.
- ← בסביבה הגלובלית חסרת הוודאות ובזירה המזרח-תיכונית האלימה, מפות האינטרסים ומערכות היחסים – בין המעצמות הגלובליות לבין עצמן ובינן לשחקנים האזוריים – אינן קבועות. מציאות זו מציבה בפני מקבלי ההחלטות סיכונים ואיומים מורכבים, אך גם הזדמנויות חסרות תקדים.

המערכת הגלובלית בעידן של אי-ודאות

בחלוף כמעט עשור לפרוץ המשבר הכלכלי העולמי, השלכותיו האסטרטגיות עדיין ניכרות. המשבר הוא קו פרשת מים, שבו הכלכלות באסיה – ובמרכזן סין והודו – הפכו למוקד המשיכה של הכלכלה הגלובלית ולמנוע הצמיחה העיקרי שלה. המדינות המפותחות והמתועשות במערב – ובראשן ארה"ב והאיחוד האירופי – חוו שפל כלכלי שלא היה כמוהו מאז שנות ה-30 של המאה הקודמת.

המשבר הכלכלי העולמי הוא קו פרשת מים אסטרטגית שהחליש את ארה"ב ואירופה, הפך אותן פגיעות לגל פופוליסטי והוסיף לאי-הוודאות במערכת הבינלאומית

השבר הכלכלי הוא המניע העיקרי, גם אם לא הבלעדי, לגל פופוליסטי ודמגוגי, שסחף רבות ממדינות העולם. מהפכת המידע והתפוצה המהירה של רשתות חברתיות העצימו את הגל הפופוליסטי של פוליטיקה מסיתה של זהויות – חלקן לאומיות/לאומניות וחלקן אידיאולוגיות/תיאולוגיות. הזהויות הללו משמשות להאדרת מעמדן של מדינות, להנצחת סכסוכים והצדקתם וביסוס תחושה שלפיה העימות הוא בלתי-נמנע. תהליכים אלה עיצבו מחדש את הפוליטיקה בעולם המערבי ואף מילאו תפקיד בהתפתחות האלימות חסרת התקדים שפקדה את המזרח התיכון. מגמות אלה גם השפיעו על הזירה הפוליטית הישראלית.

הפופוליוזם הלאומי/לאומני במערב מחולל שינוי מהותי בסביבה האסטרטגית הגלובלית. ראשית, גל הפופוליוזם במדינות המערב מעניק עוצמה חסרת-תקדים לדעת קהל לא-עקבית ולא צפויה ומגביר את חוסר הוודאות במערכת הבינלאומית. משאל העם בבריטניה על עזיבת האיחוד האירופי מחד, ואנחת הרווחה בעקבות בחירת מקרון לנשיאות צרפת, מאידך, הם דוגמאות בולטות להפכפכות דעת הקהל.

הפופוליוזם הלאומי/לאומני מקדם ראייה צרה וקצרת-טווח של אינטרסים לאומיים המעמידה בספק את יכולתן ונכונותן של מדינות לעמוד במחויבויות ובציפיות בינלאומיות. ההסתייגות של מנהיגים ודעת הקהל מפני מחויבויות בינלאומיות, במיוחד אלה הכרוכות בפריסת כוחות צבאיים, מחלישה את העוצמה וההשפעה של המערב.

"אפקט מקרון" והציפייה לחיזוק ציר ברלין-פריס כקטר המוביל את האיחוד האירופי משקפים הבנה אירופית שלא ניתן עוד לסמוך על ארה"ב יתר על המידה. למרות השיפור בנתונים הכלכליים, מוקדם עוד לקבוע האם אירופה עומדת בנקודת מפנה ליציאה מסדרת המשברים שפקדה אותה. השפעתה העתידית של הברית הטרנסאטלנטית, שעיצבה את הסדר הבינלאומי מאז מלחמת העולם השנייה, לוטה בערפל.

המעצמות המתחרות – סין ורוסיה – חותרות למלא את החלל שמוותירות ארה"ב ואירופה ולקדם את עוצמתן והשפעתן בזירה הגלובלית ובזירות אזוריות. שתי המעצמות השקיעו משאבים רבים בבניין כוחן הצבאי – הקונבנציונלי והגרעיני – בנוסף לפיתוח יכולות מרשימות בתחומי הסייבר והחלל.

יחד עם זאת, מסתמן הבדל מהותי בין רוסיה לבין סין ביחס לתפיסתן את הסדר הגלובלי. אמנם, סין ורוסיה חותרות להעביר מן העולם את הנורמות הבינלאומיות של זכויות אדם ואת עקרון "האחריות להגן" (R2P), אולם קיים הבדל אסטרטגי משמעותי ביניהן. סין מעריכה שנסיקתה התאפשרה בזכות הגלובליזציה והיא שואפת לשמרה, אך לעצב אותה לפי האינטרסים שלה ולהרחיב את השפעתה, כפי שהדבר בא לידי ביטוי ב- Belt & Road Initiative. לעומתה, רוסיה רואה בגלובליזציה איום על יכולתו של הקרמלין לשלוט במשק הרוסי. מעבר לכך, האופק הכלכלי של שתי המעצמות הללו שונה. בעוד עוצמתה הכלכלית של סין נוסקת, הכלכלה הרוסית נאבקת בקשיים רבים והסתמכותה על הכנסות מיצוא אנרגיה אינה מסתמנת כברת-קיימא. לכן, גם אם סין ורוסיה ירחיבו את שיתוף הפעולה ביניהן, הסיכוי להעמקת מערכת היחסים לכדי ברית אסטרטגית ארוכת-טווח הינו נמוך.

מעבר לכך, היריבות המובנית במשולש האסטרטגי המורכב מארה"ב, סין ורוסיה מותיר מקום לתיאום ולשיתוף פעולה בתחומים מסוימים, לצד יריבות ואף עימותים. למרות הציפיות למערכת יחסים הדוקה יותר בין ארה"ב לרוסיה בעקבות בחירת טראמפ, מהלכי הכוח של רוסיה וניסיונותיה להתערב בפוליטיקה הפנימית של ארה"ב ומדינות אירופה, הותירו את משקעיהם ומגבילים את מרחב התמרון של ממשל טראמפ. כמו כן, הציפיות ליחסים מתוחים עד כדי עימות בין ארה"ב לבין סין לא התממשו. חוסר הבהירות ביחס לכוונות ולאינטרסים הבינלאומיים של ממשל טראמפ מגדיל את חוסר הוודאות במערכת הבינלאומית ויכול להוביל למשברים הנובעים מהסלמה בלתי-מכוונת.

**חוסר הבהירות ביחס לכוונות
ממשל טראמפ מגביר את
חוסר הוודאות ועלול להוביל
למשברים הנובעים מהסלמה
בלתי-מכוונת**

בסביבה גלובלית משתנה וחסרת ודאות זו, מפות האינטרסים ומערכות היחסים – בין המעצמות המובילות לבין עצמן ובינן ליתר השחקנים בזירות האזוריות השונות – אינן קבועות ומשתנות תדיר. סביבה זו הופכת קבלת החלטות ברמה הלאומית למאתגרת מאוד, אך היא גם מייצרת הזדמנויות חסרות תקדים.

**סין ורוסיה חותרות לקדם את
עוצמתן והשפעתן. הן צפויות
לשתף פעולה, אך ההסתברות
לברית אסטרטגית ארוכת-טווח
ביניהן אינה גבוהה**

המזרח התיכון – זירת מאבקי כוח אלימים

הטלטלה, הפוקדת את המזרח התיכון מאז שלהי 2010, התפתחה משורה של מהפכות לאומיות ומלחמות אזרחים לסדרה של מאבקי כוח אלימים, לה שותפות מעצמות גלובליות ומעצמות אזוריות, ארגוני טרור וקבוצות אתניות.

המערכת המוסלמית האזורית (הכוללת שחקנים מדינתיים ולא-מדינתיים) נחלקת כיום לארבע קבוצות:

- ציד המדינות הסוניות הפרגמטיות בהובלת מצרים וערב הסעודית.
- הציר השיעי בהובלת איראן, לצד משטר אסד, החיזבאללה, מיליציות שיעיות בעיראק, והחות'ים בתימן.
- תנועת האחים המוסלמים – בתמיכה של טורקיה וקטאר.
- המדינה האסלאמית והארגונים הסלפיים/ג'יהאדיסטיים.

בתוך מערכת זו, הגורם הממשיך להתעצם ולערער את היציבות הוא איראן החותרת לנצל את מאבק הכוחות להשגת הגמוניה אזורית. תבוסתה הצפויה של המדינה האסלאמית מהווה הזדמנות אסטרטגית לאיראן להגשים את חזונה ולכונן "סהר שיעי" – רצף טריטוריאלי של השפעה וחסות איראנית מגבולה המערבי, עבור בעיראק ועד לאגן הים התיכון הסורי והלבנוני. חוסר הוודאות באשר לכוונותיה של ארה"ב ביום שלאחר תבוסתה הטריטוריאלי של המדינה האסלאמית מחזק את נחישותה של איראן לממש את חזונה.

איראן חותרת לנצל את מאבקי הכוחות האלימים להשגת הגמוניה אזורית ולכונן "סהר שיעי"

מעבר לכך, המשטר באיראן, המונע ע"י אידיאולוגיה קיצונית, לא זנח את שאיפתו לפיתוח נשק גרעיני כבסיס להגמוניה האזורית, אלא רק נאלץ להשהות אותו. תמיכתה של רוסיה בציר האיראני מעניקה לאיראן רוח גבית לנחישותה ותרמה – גם אם בעקיפין – להתעצמות החיזבאללה באמצעות ניסיון קרבי מתקדם ובניין כוחה הצבאי בלבנון. אי-הצלחתה של ערב הסעודית להכריע את המאבק נגד החות'ים, בעלי הברית של איראן בתימן, מהווה הוכחה נוספת עבור המשטר האיראני ששאיפותיו ניתנות להשגה, למרות שאיבד חלק גדול מהשפעתו בקרב מדינות הים האדום – סודן, אריתריאה, ג'יבוטי וסומליה – לטובת ערב הסעודית.

מעבר לכך, כאשר בוחנים מגמות כלכליות-חברתיות ארוכות-טווח, איראן מצויה בעמדת יתרון ביחס ליריבותיה הערביות-הסוניות, ובראשן ערב הסעודית. השינויים הדרמטיים בשוקי האנרגיה העולמיים מצמצמים בצורה ניכרת את הכנסותיהן של יצרניות הנפט. ערב הסעודית, ששני שלישי מכלל הכנסותיה מקורן בייצוא נפט, היא הנפגעת העיקרית. בניגוד לכך, תלותה הפיסקלית של איראן בהכנסות מנפט עומדת רק על כשליש, בעוד שהיא טרם החלה להפיק באופן משמעותי גז טבעי ממאגריה המוערכים כגדולים ביותר בעולם. על רקע זה, יישום הרפורמות אותן מוביל יורש העצר הסעודי (יוזמת

**בשל עמדת היתרון של איראן
בבחינת מגמות כלכליות-
חברתיות ארוכות-טווח, מידת
ההצלחה של הרפורמות בערב
הסעודית היא גורם מפתח
במאזן הכוחות האזורי**

ה-2030) יקבע את עתיד הממלכה וישפיע במישרין על מאבק הכוחות בין ציר המדינות הסוני לבין הציר האיראני.

חלק ניכר מהמדינות הערביות-הסוניות נאלצות לצמצם את הסבסוד ארוך-השנים של מוצרי אנרגיה, מזון ומים. אבטלת הצעירים הגואה צפויה רק להחריף. מעבר לכך, המזרח התיכון הולך ומתחמם ומתייבש בקצב מהיר מאוד והמחסור המחמיר במים כבר פגע בייצור חקלאי ומניעתהליכי הגירה פנימיים. החיבור בין שיעור ריבוי טבעי גבוה לבין אי-היכולת של ממשלות לספק עבודה, מזון ומים צפוי להיות מקור למחאות, אי-סדר ציבורי וחוסר יציבות של המשטרים הערביים, בהם אלה הסמוכים ביותר לישראל, ואשר חלקם נאלץ להתמודד גם עם פליטי המלחמה בסוריה. סיום הלחימה בסוריה אינו נראה באופק ובעיית "הדור

החיבור בין שיעור ריבוי טבעי גבוה לבין אי-היכולת של ממשלות לספק עבודה, מזון ומים צפוי להיות מקור למחאות, אי-סדר ציבורי וחוסר יציבות של המשטרים הערביים

האבוד" מבטיחה שגם בתום הלחימה, סוריה כמדינה כושלת תמשיך לשמש גורם מערער יציבות בקרב שכנותיה.

שתי הקבוצות המוסלמיות הנותרות חלשות יותר, אך הן עדיין רלוונטיות. תנועת האחים המוסלמים איבדה מכוחה בשנים האחרונות והדבר נכון גם לגבי החמאס. אולם למרות המפלול, התמיכה העממית בתנועה מעניקה לה עוצמה פוטנציאלית משמעותית על רקע הצפי לקשיים כלכליים-חברתיים. המדינה האסלאמית מאבדת את מרבית השטחים של הח'ליפות בעיראק ובסוריה, אך תמשיך להתקיים כארגון טרור גלובלי וכתפיסת עולם.

בזירה הסורית קשה להצביע על תמונת סיום ללחימה המתמשכת, אולם רוסיה ביססה עצמה כמוקד הכוח הדומיננטי בסוריה. רוסיה הבטיחה את שרידות משטרו של אסד ומאפשרת את התבססות השפעתה ואחיזתה של איראן וגרורותיה.

פרק ב'

מאזן הסיכונים וההזדמנויות: המענים האפשריים של ישראל

עיקרי המאזן והמענים

איראן וגרורותיה הן האיום האסטרטגי המרכזי על ישראל המחייבת מערכה ארוכת-טווח ומורכבת בראש סדר העדיפויות הלאומי המשלבת מענה צבאי-ביטחוני ומדיני-אסטרטגי.

המענה הצבאי-ביטחוני נשען על עוצמת ההרתעה והפעולה של צה"ל:

- שימור וביצור הדימוי ההרתעתי ומוכנות מבצעית גבוהה והשקעת מידב המאמץ בבניין הכוח אל מול האיום האיראני.
- זירת הסייבר הופכת לזירת התמודדות מרכזית המגלמת יתרונות רבים עבור ישראל מתוקף יכולותיה, אך טומנת בחובה גם סיכונים רבים כמדינה מתקדמת התלויה במערכות הממוחשבות.

המענה המדיני-אסטרטגי חשוב לא פחות מהמענה הצבאי בהתמודדות מול איראן. המערכה נגד איראן חייבת להדריך את מהלכיה המדיניים-אסטרטגיים של ישראל:

- למרות החלשות השפעתה במזרח התיכון, ישראל חייבת למנף את תמיכתו המובהקת של ממשל טראמפ ולהעמיק את הברית הלא-כתובה עם ארה"ב.
  - החבירה הרוסית לאיראן עלולה להעצים את האיום האיראני, אולם העניין הרוסי בקשר עם ישראל פותח פתח, גם אם צר ומוגבל, להשפיע על השיקולים של רוסיה.
  - העמקת מערכות היחסים חסרות התקדים של ישראל – בהובלת ארה"ב – עם הגוש הערבי-הסוני הן נדבך חיוני בהתמודדות עם איראן ומחייבת את התנעת התהליך המדיני עם הפלסטינים.
  - התנעת התהליך המדיני עם הפלסטינים וקידומו המשמעותי חיוניים כי –
  - לא ניתן לסמוך על יציבות הסטטוס-קוו הנוכחי והסלמה אלימה עלולה לשחק לידיה של איראן ולהסב נזק אסטרטגי כבד לישראל:
  - פגיעה במוכנות צה"ל להיערך להתמודדות אל מול איראן וגרורותיה.
  - פגיעה במרקם הרגיש של מערכות היחסים עם גוש המדינות הערביות-הסוניות ודרדור האזור לאלימות.
  - בטווח הרחוק יותר, ובלא היפרדות, "המדינה האחת" – הדו-לאומית – היא כמעט בלתי-נמנעת וזו סכנה אסטרטגית וקיומית לישראל מבחינת אופייה וזהותה.
  - ללא הסדר עם הפלסטינים – בגיבוי ארה"ב ומדינות ערב – ישראל לא תוכל לממש את הפוטנציאל הטמון במפנה שחל ביחסיה עם מדינות ערב.
- התמודדות מיטבית בזירה האזורית והבינלאומית מחייבת תיקון הליקויים במערכת קבלת ההחלטות בסוגיות אסטרטגיות רגישות.

ההתמודדות עם האיום האיראני

**המציאות האסטרטגית הטובה
עלולה להשתנות כהרף עין; הזירה
המזרח-תיכונית והסביבה הגלובלית
מזמנות לישראל תמהיל מורכב
של הזדמנויות חסרות תקדים לצד
סיכונים פוטנציאליים מתהווים,
שעלולים להגיע לכדי איום קיומי**

ישראל נהנית כיום ממציאות אסטרטגית וביטחונית מהטובות שידעה בשבעים שנות קיומה. נכון להיום, אין איום קיומי על מדינת ישראל לא מבחינת נשק בלתי-קונבנציונלי ולא מצד קואליציה של מדינות ערביות שיכולות להתאגד ולנסות להכריעה. יחד עם זאת, המציאות האסטרטגית-ביטחונית הטובה הינה מתעתעת היות והיא יכולה להשתנות כהרף עין. בראייה אסטרטגית רחבה, הזירה המזרח-תיכונית והסביבה הגלובלית מזמנות לישראל תמהיל מורכב של הזדמנויות חסרות תקדים לצד סיכונים פוטנציאליים מתהווים, שעלולים להגיע לכדי איום קיומי.

מגמת ההתעצמות של איראן וגרורותיה, המכוונת נגד מדינת ישראל, היא האיום האסטרטגי המרכזי. מגמת התעצמות זו מתבססת על שני מהלכים מקבילים. הראשון, הוא התבססות הציוד בראשות איראן במרחב "הסהר השיעי" תוך ניצול מפלגת הטריטוריאליה הצפויה של המדינה האסלאמית. איראן חותרת להפוך את סוריה לבסיס קדמי המכוון נגד ישראל כך שיתאפשר לה להעצים את כוחו הצבאי של חיזבאללה ואף לפתוח חזית חדשה מול ישראל ברמת הגולן.

המהלך השני, המושהה לעת עתה, הוא הצטיידותה של איראן בנשק גרעיני. המשטר האיראני, המונע מאידיאולוגיה קיצונית, נחוש לפתח נשק גרעיני למרות שנאלץ להסכים להקפאת תכניותיו. יחד עם זאת, ולמרות סנקציות אמריקניות, איראן ממשיכה לפתח טילים בליסטיים ארוכי-טווח, אשר יוכלו לשאת בעתיד גם ראשי-קרב גרעיניים.

במידה ויתממשו, שני המהלכים הללו יציבו איום קיומי על מדינת ישראל. הצטיידות איראן בנשק גרעיני עלולה לפגוע קשות בדימויה ההרתעתי של ישראל והיא תהיה חשופה לגלי טרור ולעימותים אלימים אף במספר חזיתות במקביל (רמת הגולן, גבול ישראל-לבנון ורצועת עזה). לשם כך, איראן מקדמת במרץ את בניין כוחם הצבאי של החיזבאללה בלבנון ושל החמאס ברצועת עזה. העימותים האלימים הבאים עם החיזבאללה ו/או

**הצטיידות איראן בנשק גרעיני
עלולה לפגוע קשות בדימויה
ההרתעתי של ישראל והיא תהיה
חשופה לגלי טרור ולעימותים
אלימים במספר חזיתות במקביל**

עם החמאס יגבו מישראל מחיר כואב יותר מסבבים קודמים.

ההתמודדות עם האיום האיראני מחייבת את ישראל לשלושה מהלכים מקבילים:

- פעולה מושכלת אל מול המעצמות המעורבות במזרח התיכון.
- מינוף מערכת היחסים המתפתחת עם גוש המדינות הערביות הסוניות, תוך קידום התהליך המדיני עם הפלסטינים.
- שימור וביצור כוחו, מוכנותו ועוצמתו המרתיעה של צה"ל.

ישראל והמעצמות הגלובליות במזרח התיכון

ישראל צריכה להפנים שהשפעתה של ארה"ב במזרח התיכון פחתה

מעורבות המעצמות הגדולות במזרח התיכון היא גורם מפתח במאזן הכוחות האזורי. בנטייתו הבסיסית, ממשל טראמפ הוא ידידותי לישראל ובין מנהיגי שתי המדינות מתקיימת מערכת יחסים חברית מזה שנים רבות. ארה"ב וישראל רואות עין בעין את האיום האיראני. שאיפתו המוצהרת של הנשיא טראמפ לקדם את התהליך המדיני בד בבד עם הגיבוי והתמיכה ליצירת קואליציה ערבית-סונית הינם נכס אסטרטגי, שישראל חייבת למנף ולהעמיק את הברית האסטרטגית הלא-כתובה עם ארה"ב.

יחד עם זאת, ישראל צריכה להפנים שהשפעתה של ארה"ב במזרח התיכון פחתה וכי יחסי ארה"ב-רוסיה – במיוחד בהקשר הסורי והמזרח תיכוני – ישפיעו במישרין על יכולתה של ישראל להבטיח את האינטרסים הביטחוניים והאזוריים שלה.

בשנים האחרונות, וביתר-שאת מאז התערבותה הצבאית בסוריה, רוסיה הייתה לשחקן עימו שאפה ישראל לחתור לשיתוף פעולה ולתיאום. זאת, למרות שבחירתה האסטרטגית המובהקת של רוסיה הייתה ונותרה לחבור לאיראן ולתמוך במשטר אסד. מצידה, רוסיה הבהירה במוצהר ובמעשה שהיא מכבדת ומבינה את האינטרסים הישראליים בזירה הסורית. מערכת יחסים זו משקפת נאמנה את המציאות האזורית המורכבת המזמנת סיכונים לצד הזדמנויות. החבירה הרוסית לאיראן עלולה להחרף את האיום שאיראן וגרורותיה מציבות, אולם העניין הרוסי בקשר עם ישראל (וגם עם מדינות מרכזיות בגוש הערבי-הסוני)

פותח פתח, גם אם צר ומוגבל, להשפיע על מערכת השיקולים של רוסיה במרחב ולהעלות את המחיר לניסיונותיה של איראן לכונן את אותו "סדר שיעי" לאורך גבולה הצפוני והצפון-מזרחי של ישראל.

מעורבותה של אירופה במזרח התיכון חלשה מתמיד, אולם חשיפתה לסיכונים ולאיומים מהאזור הלכה וגברה על רקע גלי ההגירה והטרור בהשראת המדינה האסלאמית. למרות חולשתה המדינית והאסטרטגית, אירופה מילאה תפקיד משמעותי בגיבוש הסנקציות הבינלאומיות נגד איראן, שהביאו את איראן לשולחן המשא-ומתן. למרות חילוקי הדעות הקשים בין ישראל לבין אירופה סביב הסוגיה הפלסטינית, ישראל צריכה לנצל את העניין האירופי בשיתוף פעולה בתחום הטרור ולקיים דיאלוג אסטרטגי מתמשך הכולל את האיום האיראני. במהלך זה, ישראל תוכל להיעזר במערכת היחסים האסטרטגית המיוחדת שיש לה עם מספר מדינות מרכזיות באירופה לקידום האינטרסים שלה, לרבות מערכת היחסים המשולשת עם שכנותיה האירופיות ממערב – יוון וקפריסין.

**למרות שחברה לאיראן, רוסיה
הבהירה – במוצהר ובמעשה –
שהיא מכבדת את האינטרסים
של ישראל. העניין הרוסי
בישראל מאפשר מרחב צר
ומוגבל להשפעה ישראלית על
שיקוליה של רוסיה**

ישראל, גוש המדינות הסוניות והתהליך המדיני

בשנים האחרונות, ישראל השכילה לכונן מערכות יחסים חסרות תקדים עם מדינות מפתח בגוש הערבי-הסוני, שזוכות לגיבוי אמריקני. מערכות יחסים אלה חיוניות להתמודדות אסטרטגית רחבה עם האיום המרכזי המשותף לגוש הערבי-הסוני ולישראל – איראן וגרורותיה.

לא ניתן להפריז בעומק המפנה ביחסי ישראל-ערב, בערכו האסטרטגי ובפוטנציאל מרחיק הלכת הטמון בו; אולם מערכות היחסים הללו אינן נטועות עמוק ונתונות לסערות; קידום התהליך המדיני עם הפלסטינים חיוני לשימורן ולהעמקתן

לא ניתן להפריז בעומק המפנה ביחסי ישראל-ערב, בערכו האסטרטגי ובפוטנציאל מרחיק-הלכת הטמון בו. מנהיגי המדינות הערביות-הסוניות מכירים ביכולותיה של ישראל ובתועלת הפוטנציאלית של הקשרים עם ישראל. מערכות היחסים, המתקיימות ברמות משתנות לרוחב המזרח התיכון הסוני, מתבססות על אינטרסים ואיומים משותפים הכוללים את איראן וגרורותיה וגם גורמי אסלאם רדיקאלי-סוני – החל מהאחים המוסלמים וכלה במדינה האסלאמית וארגונים סלפיסטיים/ג'יהאדיסטיים.

מנהיגי ערב מכירים בערכה של ישראל כבעלת ברית וישראל מעריכה את תרומתן של מדינות ערב לביטחונה הלאומי. שיתוף הפעולה הביטחוני של

ישראל עם שכנותיה הסמוכות, לרבות הרשות הפלסטינית, חוסך דמים – גם משאבים וגם חיי אדם. מערכות היחסים הביטחוניות עם מצרים ועם ירדן הגיעו לרמה גבוהה מאוד. למעשה, גבול הביטחון המזרחי של מדינת ישראל עובר על גבולה של ירדן עם עיראק.

למרות התועלת המשמעותית והפוטנציאל העצום הטמון ביחסי ישראל-ערב, יש לזכור שמערכת יחסים זו אינה נטועה עמוק ונתונה לסערות, משל הייתה לעץ עם שורש אחד בלבד. אולם, נדמה שחלק מהבכירים הישראליים מייחסים למערכות היחסים הללו יכולות שאינן מתקיימות במציאות. מדינות ערב מעוניינות מאוד בקידום התהליך המדיני ויכולו לגבות תהליך זה. יחד עם זאת, בשל רגישותם של מנהיגי מדינות ערב לדעת הקהל הערבית – ובניגוד למשאלות לב ישראליות – מדינות ערב אינן יכולות לכפות על הפלסטינים הסדר עם ישראל ולקדם נורמליזציה ללא תהליך מדיני משמעותי. על כן, ישראל חייבת לקדם את התהליך המדיני בגיבוי של ממשל טראמפ ושל מדינות ערב.

הסלמה אלימה בין ישראל לפלסטינים תפגע במוכנות של צה"ל להתמודדות מול איראן, תפגע ביחסי ישראל עם מדינות ערב ותשחק לידי איראן

חיוניות התנעת תהליך מדיני משמעותי עם הפלסטינים וקידומו נובעת משילוב של שלושה גורמים קריטיים. ראשית, לא ניתן לסמוך על יציבות הסטטוס-קוו הנוכחי. למרות שהסיכוי להשגת הסדר כולל המיישב את כל המחלוקות בין ישראל לפלסטינים נותר נמוך, בהיעדר אופק מדיני, ההסתברות

להתפרצות אלימה גוברת. הסלמה אלימה תפגע במוכנות צה"ל להתמודד אל מול האיום האסטרטגי העיקרי – איראן וגרורותיה. עימות ישראלי-פלסטיני אלים עלול לפגוע במרקם הרגיש של מערכת היחסים החיונית של ישראל עם גוש המדינות הערביות-הסוניות ואף לדרדר את האזור לאלימות. התפתחות תרחיש זה תשחק לידיה של איראן ותחליש את ישראל.

הגלישה לעבר "המדינה האחת" הדו-לאומית עלולה להוביל לאלימות קשה ומסכנת את קיומה של ישראל כמדינה יהודית

שנית, בטווח הרחוק יותר, ובלא היפרדות בין ישראל לפלסטינים, פתרון "המדינה האחת" – הדו-לאומית – הופכת לחלופה כמעט בלתי-נמנעת. "המדינה האחת" אינה משקפת פתרון, אלא תוצאה של היעדר פתרון שהינה סכנה אסטרטגית וקיומית לישראל מבחינת אופייה וזהותה. על כן, אין זה מפליא שלא מעט גורמים בצד הפלסטיני סבורים שהתפתחות מעין זו עדיפה לאינטרס הפלסטיני. יתר על כן, הניסיון ההיסטורי שנצבר ביחס למאבק בין לאומים בבלקן מעיד כי הגלישה לעבר נקודת האל-חזור להיפרדות בין ישראל לפלסטינים, עלולה להוביל לאלימות קשה.

שלישית, ללא הסדר עם הפלסטינים – בגיבוי ארה"ב ומדינות ערב – ישראל לא תוכל לממש את הפוטנציאל הטמון במפנה שחל ביחסיה עם מדינות ערב ולא תוכל למנף מערכת יחסים זו באופן מיטבי להתמודדות העיקרית עם איראן וגרורותיה. יתר על כן, מערכת יחסים זו – והתמיכה האמריקנית בה – מהווה הזדמנות פז לחידוש התהליך המדיני.

**הכישלונות החוזרים ונשנים
ליישב את סוגיות הליבה בין
ישראל לפלסטינים מחייבים
חשיבה מחודשת על אופן
קידום התהליך המדיני**

אולם, הגיעה העת לבחון מחדש את התפיסה המדריכה את קידום התהליך המדיני ולהפיק לקחים שנצברו עד כה. שלושת המאמצים האמריקנים האחרונים התבססו על הביקורת הקשה על התהליך מבוסס-השלבים של אוסלו, וחתרו להסדר כולל ולפתרון כל הסוגיות שבמחלוקת. כך למשל, יוזמת קרי נקלעה למבוי סתום בסוגיות ירושלים, הסדרי הביטחון בבקעת הירדן, וההכרה ההדדית. במצב בו המנהיגים נרתעים מסיכונים, הסיכוי להגיע להסדר מלא הוא קטן. עם זאת סוגיית התהליך המדיני תוסיף ותעמוד במוקד תשומת הלב והעשייה האסטרטגית כבר בתקופה הקרובה.

מוכנות צה"ל אל מול האיום של איראן וגרורותיה

**הדימוי ההרתעתי של צה"ל
משפיע על שיקולי איראן
וחיזבאללה להימנע מעימות
ישיר עם ישראל ולבחון את
מהלכיהן בסוריה**

הנכס המשמעותי ביותר של ישראל בהתמודדות אל מול איראן וגרורותיה הוא צה"ל. כוחו ומוכנותו של צה"ל מייצרים דימוי הרתעתי משמעותי המשפיע על שיקולי איראן והחיזבאללה להימנע מעימות ישיר עם ישראל ואף לשקול היטב את מהלכיהן בסוריה. דימוי הרתעתי זה מאפשר להניח שהסבירות למלחמה יזומה היא נמוכה. אולם, אי-היציבות האזורית מגבירה את הסבירות לתרחישי הסלמה לא-מכוונים.

לפיכך, צה"ל נדרש לשמר הן דימוי הרתעתי והן דריכות ומוכנות מבצעית גבוהה ולהשקיע את מירב המאמץ בבניין הכוח אל מול האיום האסטרטגי המרכזי גם בתחומי פעולה חדשים.

זירת הסייבר הופכת לזירת התמודדות מרכזית וייחודית במאפייניה אשר עלולה להקרין על בטחונה ורווחתה של מדינת ישראל. זירת הסייבר מגלמת יתרונות רבים עבור ישראל מתוקף יכולותיה המדעיות והטכנולוגיות, אך טומנת בחובה גם סיכונים רבים בשל התלות של ישראל כמדינה מתקדמת במערכות הממוחשבות.

תהליך קבלת ההחלטות בסוגיות אסטרטגיות

בהתמודדות בזירה האזורית והבינלאומית, המערכת הלקויה של קבלת ההחלטות בסוגיות אסטרטגיות רגישות תקשה על ישראל. בסופו של יום, התהליך קובע ומעצב את התוצאות וחורף גורלות. מבנה קבלת ההחלטות האסטרטגיות בישראל משקף את הדומיננטיות של מערכת הביטחון מחד, ואת חולשתם של המטה לביטחון לאומי ושירות החוץ מאידך. כך, ההיבט הביטחוני-צבאי הוא המרכזי בקבלת החלטות אסטרטגיות, בעוד ההיבטים המדיניים הינם משניים. במקרים רבים, דרגי המקצוע אינם מציגים מספר חלופות למקבלי ההחלטות. כתוצאה, הקבינט מקבל לא אחת החלטות כלאחר יד.

**מבנה קבלת ההחלטות
האסטרטגיות משקף את
הדומיננטיות של מערכת
הביטחון לעומת חולשתם
של המטה לביטחון לאומי
ושירות החוץ**

מבנה הקבינט הביטחוני-מדיני אינו תורם אף הוא לקבלת החלטות מושכלות. הקבינט הנוכחי מורכב מעשרה חברים, שרק שניים מהם – ראש הממשלה ושר הביטחון – עוסקים בסוגיות הביטחוניות-מדיניות במשרה מלאה. ליתר חברי הקבינט אין את הפנאי ואת הכלים להיות שותפים משמעותיים בתהליך קבלת ההחלטות. מעבר לכך, קבינט בן עשרה חברים ועוד מספר משקיפים הוא פורום רחב מדי לניהול דיונים אסטרטגיים מעמיקים, שתכנם אינו מודלף לתקשורת. על כן, יש לשנות באופן מהותי ובהקדם את מנגנון קבלת ההחלטות בקבינט.

פרק ג'

כלכלה איתנה וחברה חלשה – מדינה עשירה עם הרבה אזרחים עניים

"מדדי הרצליה" מצביעים על שיפור מתמשך בחוסן הכלכלי, לצד סיכון לעתיד הצמיחה ופגיעה נמשכת בחוסן החברתי

"מדדי הרצליה" מצביעים על שיפור מתמשך בחוסנה הכלכלי של ישראל, גם אם בחלק מהנתונים השיפור הוא שולי. על רקע ההאטה בצמיחת המשק ב-2015, גדל התוצר בשנת 2016 ב-4% והצמיחה בתוצר לנפש גדלה ב-2%. שיעור הצמיחה אשתקד היה גבוה ממרבית מדינות ה-OECD. העודף בחשבון השוטף של מאזן התשלומים (3.9% מהתוצר), שיעור האבטלה הנמוך (4.8%) והירידה ביחס החוב הציבורי לתוצר

(62.2%) משקפים את איתנותה של הכלכלה הישראלית. השיפור בחשבון השוטף וביחס החוב הציבורי לתוצר הביא להעלאת דירוג האשראי הבינלאומי של ישראל והקטין את נטל הריבית.

יחד עם זאת, מגמת צמצום הפער עם כלכלות ה-OECD נבלמה. ראשית, צמצום הפער התאפשר בשל השלכות המשבר הכלכלי שפגע באירופה ובארה"ב ב-2008. השיפור במצבן הכלכלי של מדינות אירופה בשנתיים האחרונות משמר את הפער הכלכלי בין לבין ישראל. שנית, הגורם המרכזי שהניע את צמיחת התוצר הישראלי בשנים האחרונות הוא הגידול המתמשך בשיעור התעסוקה במשק שהגיע ל-76.2% (גילאי 25-64), שנובע ברובו המכריע מעלייה

**הקיפאון המתמשך בפריון
העבודה מסתמן כאחד
החסמים המרכזיים בפני
המשך הצמיחה הכלכלית**

בשיעור ההשתתפות בכוח העבודה במגזר החרדי ובמגזר הערבי. אולם, נראה שהגידול המשמעותי בשיעור התעסוקה מיצה את עצמו.

הקיפאון המתמשך בנתוני פריון העבודה מסתמן כאחד החסמים המרכזיים בפני צמצום הפער הכלכלי בין ישראל למדינות ה-OECD. בשני העשורים האחרונים התרחב הפער בפריון העבודה בין ישראל לכלכלות המפותחות. הקיפאון הכמעט מוחלט בפריון העבודה בישראל בשנתיים האחרונות משקף את העובדה שהמצטרפים החדשים למעגל התעסוקה (רובם חרדים וערבים) אינם מגיעים עם הכישורים הנדרשים לעבודה בכלכלה מפותחת. יתר על כן, ובלא ניסיון להשפיע על מצב ההון האנושי של שוק העבודה, פריון העבודה עלול אף להתדרדר היות וחלקו של המגזר החרדי – ממנו מגיעים רוב המצטרפים החדשים לשוק העבודה – גדל. המגזר החרדי צפוי לעמוד על כ-30% מכלל האוכלוסייה בשנת 2035.

בנסיבות אלה, תוואי המדיניות הכלכלית בעשורים האחרונים אינו בר-קיימא. ללא התערבות ישירה של הממשלה באמצעות הקצאת משאבים מושכלת לחינוך, להכשרה מקצועית ולשיפור התשתיות, פריון העבודה עלול אף לרדת ולפגוע בצמיחת המשק ובאיתנותו. הגדלת פריון העבודה הוא המפתח היחידי לגידול בתוצר ולהצבת המשק על מסלול צמיחה כלכלית ברת-קיימא.

היות ורמת ההוצאה הציבורית בישראל דומה למוצע ההוצאה הציבורית של מדינות ה-OECD, רמת השירותים הירודה נובעת מהקצאה לא נכונה של המקורות

הגדלת פריון העבודה מחייבת בחינה מעמיקה של הקצאת המשאבים בהוצאה הציבורית בשל ההתדרדרות ברמת השירותים אותם מספקת המדינה לאזרחיה. היות ורמת ההוצאה הציבורית בישראל דומה למוצע ההוצאה הציבורית של מדינות ה-OECD, רמת השירותים הירודה נובעת מהקצאה לא נכונה של המקורות. במבחן התוצאה, ישראל מפגרת אחר רוב מדינות ה-OECD בתחומי החינוך והבריאות. לדוגמה, ישראל "מובילה" את מדינות ה-OECD בשיעור ההידבקות במחלות זיהומיות בבתי חולים ונמצאת במקום נמוך במספר מיטות האשפוז ובמספר האחים/אחיות לנפש.

השיפור המשמעותי ביחס החוב הציבורי לתוצר והאינפלציה האפסית מאפשרים הגדלה של ההוצאה הממשלתית אותה יש לייעד לא רק להגדלת פריון העבודה, אלא גם למלחמה בשיעור תחולת העוני בישראל. העובדה שישראל "מובילה" את מדינות ה-OECD בשיעור תחולת העוני היא חרפה בלתי-נסבלת. עיון בנתונים הכלכליים-חברתיים של מדדי הרצליה מצביע על פער גדול בין ישראל לבין יתר הכלכלות המפותחות. גם בנתונים אלה, מגמת צמצום הפער הצנועה נבלמה. המדיניות הכלכלית בעשור האחרון התבססה על גישה עקיפה, שבבסיסה ההנחה שהשיפור המתמשך בנתונים המאקרו-כלכליים של ישראל יחללו מטה ויצמצמו את שיעורי העוני ואי-השוויון בחלוקת ההכנסות. במציאות, תיאוריה זו לא התממשה וממדי תחולת העוני ואי-השוויון מחייבים טיפול ישיר.

על מנת להבטיח את המשך הצמיחה הכלכלית ולצמצם את תחולת העוני, יש להגדיל באופן מבוקר את ההוצאה הממשלתית לשיפור התשתיות, השירותים הציבוריים וההון האנושי של המשק לצד מהלכים ממוקדים לטיפול בחוליי החברה

בהגדלת ההוצאה הציבורית, האחריות התקציבית חייבת להישמר לאורך זמן. יחד עם זאת, הממשלה חייבת לפעול לצמצום הפער של ההשקעה הציבורית בתשתיות בהשוואה למדינות ה-OECD. ניתן לשמר גרעון פיסקלי סביר שניתן להגדילו במקצת לצורך השקעות תשתיות, תוך שמירה על יחס החוב הציבורי לתוצר, אסטרטגיה כלכלית מאוזנת, ושיפור ביצועי המגזר הציבורי.

בנוסף, הממשלה צריכה לגבש מדיניות כלכלית-חברתית ארוכת-טווח שמטרתה לצמצם את תחולת העוני, להקטין את שיעור אי-השוויון ולשפר את ההון האנושי של המשק. מדיניות זו צריכה להתבסס על קביעת יעדים חברתיים קונקרטיים ולשלב מהלכי מדיניות מעשיים גם בטווח הקצר דוגמת מס

הכנסה שלילי וסבסוד הצהרונים. יישום עקבי ומתמיד של מדיניות ארוכת-טווח זו לא רק תקדם את החברה הישראלית, אלא תהיה מנוע צמיחה חיוני למשק הישראלי.

פרק ד'

שחיקת החוסן הערכי-מוסרי של ישראל – הסכנה לדמוקרטיה והאיום על אופייה כמדינת הלאום של העם היהודי

הדמוקרטיה הליברלית בישראל מצויה תחת איום ובמגמת שחיקה מדאיגה מאד, הבאה לידי ביטוי בירידה מתמשכת בשיעור האמון של הציבור במוסדות הפוליטיים, במערכת המשפט ובמשטרה. הפופוליזם והדמגוגיה הגואים ברחבי העולם מעידים על כך שהדמוקרטיה אינה מובנת מאליה. התפתחותה של הדמוקרטיה הישראלית והשמירה על ערכיה הדמוקרטיים והיהודיים במצב של סכסוך לאומי ודתי בן-20 שנה היא הישג שלא ניתן להפריז בו. אולם, הישג זה ניצב בפני אתגר קיומי.

**הדמוקרטיה בישראל מאיימת
ונשחקת בצל סדר יום חקיקתי
הפוגע בעקרונות החופש
והפרדת הרשויות ושיח ציבורי
מסית ומקצין השולל את ערכי
מגילת העצמאות והמתייג
יריבים כאויבים ובוגדים**

מערכה מסוכנת של דה-לגיטימציה מנוהלת נגד הרשות השופטת, העיתונות וארגוני חברה אזרחית, תוך הפצה שיטתית של דימויים שליליים ומעוותים. מערכה זו מנצלת שיח ציבורי מסית ומקצין שבז למהותה של הדמוקרטיה, לעקרונות החירות, השוויון וזכויות אדם, ולחינויותה של הפרדת הרשויות. שיח זה שולל למעשה את הערכים הבסיסיים של מגילת העצמאות ואת חזונו של מייסדי המדינה מימין ומשמאל – הרצל, ז'בוטינסקי, בן גוריון ובגין. השיח מתייג את שומרי הסף ואת העומדים למשמר עקרונות החופש והשוויון כאויבים וכבוגדים.

מהפכת המידע והרשתות החברתיות מעודדות שקיפות ומעורבות ציבורית, אולם במחיר כבד של פופוליזם ודמגוגיה מסוכנת המאיימת על הדמוקרטיה הייצוגית ומוסדות המדינה. ישראל ניצבת קרוב מדי לקצה המצוק ממנו נשקף תהום האנרכיה ואל לה להפוך למדינת "רצון העם".

מאז היבחרה של הכנסת ה-20, מקודם סדר יום חוקתי העלול לפגוע בעליונות העקרונות הדמוקרטיים והליברליים ללא דיון ציבורי משמעותי. הצעת חוק הלאום במתכונתה הנוכחית ושורה של חוקים נוספים מפירים את האיזון בין שני מאפייניה המכוננים של מדינת ישראל – כמדינה יהודית ודמוקרטית. חקיקה זו, שחלקה כבר הפך לחוק, פוגעת בחופש הביטוי וההתאגדות, בהליך הדמוקרטי ובשוויון הזכויות של כלל אזרחי המדינה.

במקביל, מתחולל מאבק על אופייה של מדינת ישראל כמדינה יהודית וכמדינת העם היהודי. המפלגות החרדיות מקדמות הצעה לעגן בחוק את סמכותם של בתי הדין הרבניים לדון בעניינים אזרחיים אם הצדדים מסכימים לכך. הצעה זו עומדת בסתירה גמורה לעקרון היסוד – דין אחד לכל. מדינה דמוקרטית ומתקדמת אינה יכולה לקיים שתי מערכות מקבילות של דין אזרחי המושתתות על כללים ונורמות שונים. מעבר לכך, מהלך זה מסתמן כנקודת מפנה בהתנהלות מנהיגי החברה

**מהלכיהם של מנהיגי
הזרם החרדי והדתי-לאומי
המצטיירים כ"כניבוש
מלכות", עלולים להפר
את האיזון העדין בזהותה
של המדינה כיהודית
ודמוקרטית ולהתפרש
כהפניית גבה של ישראל
ליהדות העולם**

החרדית. אם בעבר הסתפקו בזכויות-יתר שנועדו לשמר את האוטונומיה של החברה החרדית ואת בידולה מהציבור הכללי, קידום חוק זה מהווה ניסיון "לכבוש מלכות" ולכפות את דרכם על הציבור הכללי.

מעבר לכך, יוזמות חקיקה של המפלגות החרדיות בתחום הגיור ומאמצייהן לבטל את הסדרי התפילה ברחבת הכותל המערבי עלולים להוציא מכלל ישראל חלקים רחבים מהקהילה היהודית בארה"ב, שרוב רובה נמנה על הזרם הקונסרבטיבי ועל הזרם הרפורמי. מהלכים אלה עלולים להתפרש כהפניית גבה של מדינת ישראל לרוב יהודי העולם, לפגוע במערכת היחסים החיונית בין ישראל ליהדות ארה"ב ומערערים על זהותה של ישראל כמדינת העם היהודי.

אולם, השלכות מהלכיהם של מנהיגי הציבור האורתודוקסי-הלאומי עלולים אף הם להפר את מערכת האיזונים העדינה בחברה הישראלית. ככל הנראה, נציגי הציבור האורתודוקסי-

לאומי אינם מסתפקים עוד רק בהקצאת משאבים לא-מידתית לחינוך הממלכתי-דתי. מגמת ההדתה במערכת החינוך הממלכתי מקדמת ערכים שונים מערכיהם של חלק ניכר מהורי התלמידים ומציגה את ערכי האורתודוקסיה היהודית כנעלים.

הציבור האורתודוקסי-הלאומי מקדם גם את חזונו – ריבונות יהודית בארץ ישראל השלמה. ציבור זה ושליחיו עלולים ליצור מציאות בלתי-הפיכה ולסתום את הגולל על ההיפרדות בין ישראל לבין הפלסטינים, למרות שרוב הציבור הישראלי תומך בעקרון "שתי המדינות".

ההשפעה הפוליטית הגדלה של הציבור האורתודוקסי – החרדי והלאומי – מדגימה ומבטאת את התמורות המתחוללות

במבנה החברה הישראלית, עליהן עמד הנשיא ריבלין. התהוותם של ארבעה "שבטים" (חילוני/ממלכתי, דתי-לאומי, חרדי וערבי) הדומים בגודלם אלה לאלה יוצרת שבר פוליטי המחריף את המתח והעוינות שבין השבטים. בשנת הלימודים הבאה, בספטמבר 2018, מחצית מתלמידי כיתות א' יימנו על המגזר הערבי והמגזר החרדי. כך לראשונה, כ- 50% מילדי כיתות א' לא שותפים לאתוס הצינוני המכונן של מדינת ישראל. אמנם, מדד "הישראליות המשותפת" מצביע על גידול מתמשך בהשתתפות הציבור הערבי והחרדי בשוק העבודה, אולם הפערים הכלכליים עדיין משמעותיים. הייצוג של הציבור הערבי במגזר הציבורי עולה ומדד "המרכיב החברתי של החוסן הלאומי" מצביע על עלייה בשיעור הפטריוטיות והאופטימיות של המגזר הערבי ביחס למדינת ישראל. יחד עם זאת, הציבור הערבי והחרדי עדיין אינם זוכים לייצוג הולם ברשות השופטת, בשירות הציבורי ובתקשורת. תת-הייצוג הוא מהגורמים הבולטים לרמת האמון הנמוכה של הערבים והחרדים במוסדות השלטון ואכיפת החוק.

**בקידום חזון הריבונות
היהודית בארץ ישראל
השלמה, הציבור**

**האורתודוקסי-לאומי חותר
לסתום את הגולל על פתרון
"שתי המדינות" למרות
שרוב הציבור תומך בכך**

על רקע השיח המסית והקיצוני והמהלכים הפוליטיים והחקיקתיים, קשה לקדם את ההידברות ואת ההבנה בין השבטים השונים. אולם, ניתן וראוי לקדם מהלכי מדיניות פרקטיים להגברת הייצוג של השבטים הערבי והחרדי לצד הפניה מושכלת של משאבים לצמצום הפערים הכלכליים-חברתיים. אי-עשייה רק תעמיק את השבר ואת העוינות שבין השבטים ותרחיק את האפשרות להידברות על עתידה של "הישראליות המשותפת".

מעמדה והשפעתה של התקשורת החופשית מתערערים בעוד הרשות המבצעת חותרת להגביר את שליטתה באמצעי התקשורת

באווירה האנטי-דמוקרטית והאנטי-ליברלית, מעמדה והשפעתה של התקשורת החופשית מתערערים, בעוד הרשות המבצעת פועלת להגביר את שליטתה באמצעי התקשורת – במישרין ובעקיפין. כמו כן, התלות הפיננסית של השידור הציבורי ברשות המבצעת מגלמת סיכון גבוה. על מנת להבטיח את איכות השידור הציבורי ואי-תלותו, יש מקום למימון השידור ע"י הציבור באופן ישיר באמצעות חידוש אגרת השידור הציבורי.

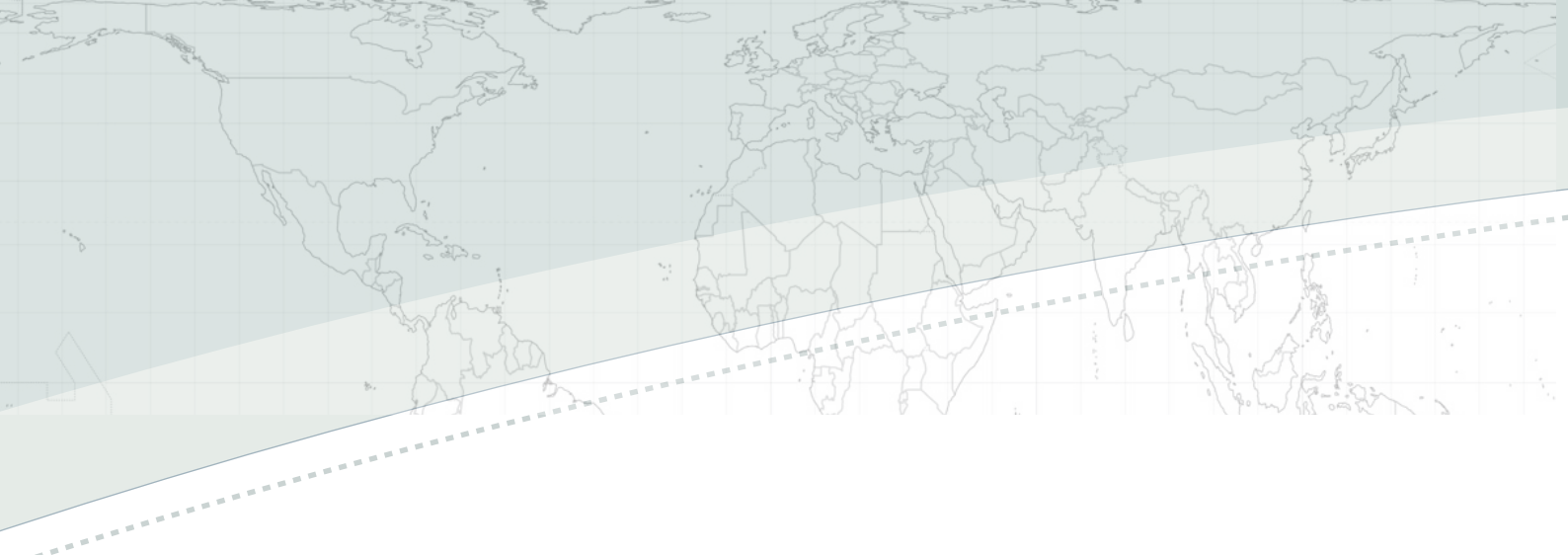
ביטוי נוסף לכרסום יסודות הדמוקרטיה הוא האדישות המופגנת של רוב הציבור לתופעות של שחיתות שלטונית. השחיתות בישראל חצתה רף גבוה והצליחה להתבסס בצמרת השלטון ופוגעת באמון הציבור במוסדותיו. תופעת השחיתות הציבורית חמורה במיוחד בשלטון המקומי בשל סמכויות הרשויות המקומיות בתחומי התכנון והבנייה. מתוך 41 כתבי אישום הנוגעים לשחיתות בשלטון המקומי שהוגשו בעשור האחרון, 31 מהם הסתיימו בהרשעה.

השחיתות הציבורית התבססה בצמרת – בפוליטיקה ובכלכלה – ומהווה איום אסטרטגי על עתיד המדינה

בתקופה זו, הפך ההליך הפלילי לכלי המרכזי למלחמה בשחיתות והמשפט הפלילי היה למכשיר המרכזי לעיצוב נורמות ציבוריות ראויות גם במקרים בהם השחיתות לא הייתה מובהקת. יש לקוות שנבחרי ציבור המנסים להחליש את מערכת המשפט אינם עושים זאת על מנת להוריד את רף הנורמות ולהקל על המושחתים שבהם.

חולשה פנימית – חברתית או ערכית-מוסרית עלולה לפגוע בחוסן הלאומי ובהתמודדות של ישראל עם האיומים האתגרים בפניהם היא ניצבת

לנוכח האתגרים מבית ומחוץ, יש לפעול לחיזוק הדמוקרטיה הליברלית בכל הרמות – בחקיקה, במדיניות הממשלה ובמערכת החינוך. חולשה פנימית – בין אם מדובר בפערים חברתיים ואי-שוויון ובין אם מדובר באיתנותה המוסרית והערכית של המדינה ונבחריה – עלולה להרע ולפגוע בחוסן הלאומי וביכולת התמודדותה של ישראל אל מול האיומים הניצבים בפניה.

תכנית כנס הרצליה

20-22 ביוני, 2017
כ"ו-כ"ח בסיון תשע"ז

31.....מושבי המליאה

38.....דיוני "שולחן עגול"

תכנית הכנס

מושב המליאה

יום שלישי, כ"ו סיון תשע"ז, 20 יוני, 2017

מעמד הפתיחה

ברכות

פרופ' **אוריאל רייכמן**, נשיא ומייסד הבינתחומי הרצליה
פרופ' **בועז גנור**, דיקן בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה, מנכ"ל ומייסד המכון למדיניות נגד טרור (ICT),
הבינתחומי הרצליה
מר **משה פדלון**, ראש העיר הרצליה
Dr. **Jürgen Bühler**, Executive Director, International Christian Embassy Jerusalem (ICEJ)

הערכת כנס הרצליה: אורות וצללים בפרוס שנת השבעים

אלוף (מיל.) **עמוס גלעד**, ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS) ויו"ר סדרת כנסי הרצליה, הבינתחומי הרצליה
מנחה: מר **יונתן דייזיס**, ראש בית הספר הבינלאומי ע"ש רפאל רקנאטי וסגן נשיא לקשרי חוץ, הבינתחומי הרצליה

מאזן החוסן והביטחון הלאומי של ישראל

שיחה בשניים

ח"כ **משה כחלון**, שר האוצר
גב' **טל שלו**, כתבת פוליטית, וואלה! NEWS

מדדי הרצליה

פרופ' **רפי מלניק**, בית ספר טיומקין לכלכלה, הבינתחומי הרצליה.
פרופ' **גבריאל בן-דור**, בית הספר למדעי המדינה, אוניברסיטת חיפה

שיחה בשתיים:

ח"כ **איילת שקד**, שרת המשפטים
גב' **טל שלו**, כתבת פוליטית, וואלה! NEWS

לזכרו של שמעון פרס, הנשיא התשיעי של מדינת ישראל

פרופ' **אוריאל רייכמן**, נשיא ומייסד הבינתחומי הרצליה
מר **חמי פרס**, יו"ר ועד מנהל, מרכז פרס לשלום וחדשנות; שותף-מייסד ומנכ"ל, Pitango Venture Capital
מנחה: עו"ד **עידו שריר**, סגן נשיא למדיניות וקשרי ממשל, הבינתחומי הרצליה

נאום מרכזי

General **Mikhail Kostarakos**, Chairman of the European Union Military Committee

מציג:

Mr. **Robert Weston ("Skip") Ash**, Senior Counsel at the American Center for Law and Justice (ACLJ); Member of the International Advisory Board of the Institute for Policy and Strategy

נאום מרכזי

רא"ל **גדי אייזנקוט**, הרמטכ"ל, צה"ל

מציג: אלוף (מיל.) **עמוס גלעד**, ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS) ויו"ר סדרת כנסי הרצליה, הבינתחומי הרצליה

קבלת פנים בחסות קק"ל - הקרן הקיימת לישראל

ברכות: מר **דני עטר**, יו"ר הקרן הקיימת לישראל

מציג: אל"מ (מיל.) **מיכאל אלטר**, מנהל קשרי חוץ, המכון למדיניות ואסטרטגיה, הבינתחומי הרצליה

אתגרי המזרח התיכון – כיווני המענה המבצעי והאסטרטגי

אלוף אמיר אשל, מפקד חיל האוויר
מציג: אלוף (מיל.) עמוס גלעד, ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS) ויו"ר סדרת כנסי הרצליה, הבינתחומי הרצליה

הביטחון האישי והחוסן הלאומי

רב ניצב רוני אלשיך, מפכ"ל משטרת ישראל

מציג: מר טומי שטיינר, עמית מחקר בכיר, המכון למדיניות ואסטרטגיה, הבינתחומי הרצליה.

הסביבה הגלובלית: מגמות אסטרטגיות וכלכליות

הכלכלה הגלובלית ומדיניות הבנקים המרכזיים

פרופ' יעקב פרנקל, יו"ר JPMorgan Chase International; יו"ר חבר הנאמנים של "קבוצת השלושים" (G-30); לשעבר נגיד בנק ישראל

מציג: מר טומי שטיינר, עמית מחקר בכיר, המכון למדיניות ואסטרטגיה, הבינתחומי הרצליה.

שיח גיא-אסטרטגי

מר תמיר פרדו, לשעבר ראש המוסד

Sir **John Sawers** GCMG, Chairman & Partner, Macro Advisory Partners; Former Chief of the Secret Intelligence Service (MI6); Former UK Permanent Representative to the United Nations

Amb. Dr. **Dennis Ross**, Counselor and William Davidson Distinguished Fellow, Washington Institute for Near East Policy; Former Special Assistant to President Barack Obama and White House Coordinator for the Middle East, North Africa, and the Persian Gulf Region

The Honorable **Mary Beth Long**, Former U.S. Assistant Secretary of Defense for International Security Affairs; Co-Founder & Principal, Global Alliance Advisors, LLC; Founder & Principal, M B Long & Associates, PLLC

Dr. **Philip H. Gordon**, Senior Fellow, Council on Foreign Relations; Former Special Assistant to President Barack Obama and White House Coordinator for the Middle East, North Africa, and the Gulf Region; Former U.S. Assistant Secretary of State for European and Eurasian Affairs

מנחה: מר יעקב אילון, מגיש ראשי, וואלה! NEWS

האיום המתעצם של איראן והציר הרדיקלי: האם ישראל ערוכה?

אלוף (מיל.) עמוס גלעד, ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS) ויו"ר סדרת כנסי הרצליה, הבינתחומי הרצליה
 מר חגי צוריאלי, מנכ"ל המשרד לענייני מודיעין

ד"ר אריאל (אלי) לויטה, עמית בכיר, Carnegie Endowment for International Peace; לשעבר המשנה למנכ"ל הוועדה לאנרגיה אטומית

תא"ל (מיל.) ד"ר אפרים סנה, יו"ר מרכז S. Daniel Abraham לדיאלוג אסטרטגי, המכללה האקדמית נתניה; לשעבר סגן שר הביטחון

Ms. **Danielle Pletka**, Vice President for Foreign and Defense Policy, American Enterprise Institute

מנחה: מר אודי סגל, הכתב המדיני, חדשות ערוץ 2

נאום

רא"ל (מיל.) משה (בוגי) יעלון, לשעבר שר הביטחון והרמטכ"ל

מציג: אל"מ (מיל.) ד"ר שאול שי, מנהל המחקרים, המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה; לשעבר סגן ראש המועצה לביטחון לאומי

האנטישמיות החדשה וביטחון העם היהודי – איום מופרז או סיכון ממשי?

יו"ר: מר יוסי הולנדר, יו"ר המכון הישראלי לתכנון כלכלי

תא"ל (מיל.) סימה וואקנין-גיל, מנכ"לית המשרד לנושאים אסטרטגיים והסברה

Mr. **Adam Milstein**, National Chairman, Israeli-American Council (IAC)

Mr. **Rafael L. Bardají**, Executive Director, Friends of Israel Initiative; Former National Security Advisor to the Prime Minister of Spain

Dr. **Charles A. Small**, Founder & Director, Institute for the Study of Global Antisemitism and Policy (ISGAP)

דמוקרטיה בסכנה?

שיחה בשתיים

כבוד השופטת בדימוס, **דורית ביניש**, לשעבר נשיאת בית המשפט העליון
ד"ר **אילנה דיין**, עיתונאית בכירה, ערוץ 2

מדד הישראליות המשותפת

פרופ' **אלכס מינץ**, יו"ר יוזמת הישראליות המשותפת, בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה, הבינתחומי
הרצליה; נשיא האגודה הישראלית למדע המדינה

הדמוקרטיה הישראלית - מדדים השוואתיים

ד"ר **מעוז רוזנטל**, בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה, הבינתחומי הרצליה

דברי סיכום

פרופ' **אמנון רובינשטיין**, בית ספר רדזינר למשפטים, הבינתחומי הרצליה; לשעבר שר החינוך

ישראל 2017 - אתגרים אסטרטגיים וחברתיים

מר **גדעון סער**, לשעבר שר החינוך ושר הפנים

מציגה: גב' **הילה זיו**, המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה

עולים להתקפה: התמודדות ישראל עם הדה-לגיטימציה

יו"ר: ד"ר **רון הופמן**, המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה

מר **צחי גבריאלי**, מנהל המערכה נגד הדה-לגיטימציה והמשנה למנכ"ל, המשרד לנושאים אסטרטגיים והסברה

Ms. **Fern Oppenheim**, Co-Founder, Brand Israel Group; President, Applied Marketing Innovations

מר **שוהם ניקולט**, מייסד שותף ומנכ"ל, Israel-American Council

מר **ירדן בן יוסף**, מנהל Act.IL; מנהל תוכנית הדיפלומטיה הציבורית, הבינתחומי הרצליה

Mr. **David Brog**, Executive Director, Maccabee Task Force (MTF)

פער בלתי נסבל? כלכלה איתנה מול חברה חלשה

יו"ר: פרופ' **רפי מלניק**, בית ספר טיומקין לכלכלה, הבינתחומי הרצליה

דברי פתיחה:

ח"כ **אורלי לוי-אבקסיס**, חברת כנסת

מר **אמיר לוי**, הממונה על התקציבים, משרד האוצר

פרופ' **צבי אקשטיין**, דיקן בית ספר טיומקין לכלכלה, הבינתחומי הרצליה; לשעבר המשנה לנגיד בנק ישראל

פרופ' **דן בן-דוד**, המחלקה למדיניות ציבורית, אוניברסיטת תל אביב; נשיא ומייסד, "שורש" מוסד למחקר כלכלי-חברתי

משחקי הכס – הזירה הגלובלית

Amb. **Shivshankar Menon**, Former National Security Advisor of India; Distinguished Fellow, Brookings Institution

Amb. Sir **John Jenkins** KCMG LVO, Director, The International Institute for Strategic Studies (IISS) – Middle East

Ms. **Elissa Slotkin**, Former U.S. Acting Assistant Secretary of Defense for International Security Affairs

Dr. **Celeste Wallander**, President, US Russia Foundation; Former Special Assistant to President Barack Obama and Senior Director for Russia and Eurasia on the National Security Council

מנחה: מר **אורן נהרי**, פרשן ועורך חדשות החוץ, וואלה! NEWS

אתגר המדיניות בעידן המהפכה הטכנולוגית המתמדת

מר **יהונתן אדירי**, מייסד ומנכ"ל Healthy.io; לשעבר יועץ חדשנות וטכנולוגיה לנשיא שמעון פרס

תא"ל (מיל.) **נדב צפריר**, מייסד-שותף ומנכ"ל Team8, לשעבר מפקד יחידת 8200

פרופ' **רוני גמזו**, מנכ"ל המרכז הרפואי תל-אביב ע"ש סוראסקי; לשעבר מנכ"ל משרד הבריאות

מנחה: גב' **עמליה דואק**, כתבת לענייני כלכלה, חדשות ערוץ 2

נאום: בין שתי דרכים – ארץ ישראל השלמה או מדינת ישראל היהודית והדמוקרטית

ח"כ **ציפי לבני**, לשעבר שרת החוץ ושרת המשפטים

מציגה: ד"ר **איילת בן עזר**, סגנית נשיא לענייני סטודנטים, הבינתחומי הרצליה

תפקיד ארה"ב בתהליך השלום הישראלי-פלסטיני: לקחים

השגריר פרופ' **איתמר רבינוביץ**, נשיא Israel Institute; לשעבר שגריר ישראל בארצות הברית

Mr. **David Makovsky**, Ziegler Distinguished Fellow and Director, Project on the Middle East Peace Process, Washington Institute for Near East Policy; Former Senior Advisor to the Special Envoy for Israeli-Palestinian Negotiations at the Office of the U.S. Secretary of State

Mr. **Gamal R. Helal**, Former Senior Diplomatic Advisor and Interpreter to the US Government; President, Helal Enterprises, LLC

Dr. **Ziad J. Asali**, President, American Task Force on Palestine

Ms. **Judith Miller**, Fox News Contributor

מנחה:

ההזדמנות האזורית במזרח התיכון

בשיתוף ישראל יוזמת

יו"ר: מר **קובי הוברמן**, מייסד-שותף, ישראל יוזמת

נאום מרכזי

The Rt. Hon. **Tony Blair**, Former Prime Minister of Great Britain and Northern Ireland

Dr. **Claire Spencer**, Senior Research Fellow, Middle East and North Africa Programme & Second Century Initiative, Royal Institute of International Affairs – Chatham House

אלוף (מיל.) **עמוס גלעד**, ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS) ויו"ר סדרת כנסי הרצליה, הבינתחומי הרצליה

נאום

ח"כ **ישראל כ"ץ**, שר המודיעין והתחבורה

קבלת פנים

בחנות Raytheon

ברכות

Amb. **Thomas P. Kelly**, Vice President for Foreign Policy and National Security Affairs, Raytheon International, Inc.

מציג: אל"מ (מיל.) **מיכאל אלטר** מנהל קשרי חוץ, המכון למדיניות ואסטרטגיה, הבינתחומי הרצליה

נאום שר הביטחון

ח"כ השר **אביגדור ליברמן**, שר הביטחון

מציג: אלוף (מיל.) **עמוס גלעד**, ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS) ויו"ר סדרת כנסי הרצליה, הבינתחומי הרצליה

נאום

ח"כ השר **גלעד ארדן**, השר לביטחון פנים והשר לנושאים אסטרטגיים והסברה

מציג: מר **יוסי הולנדר**, יו"ר המכון הישראלי לתכנון כלכלי

האם דעא"ש על סף תבוסה?

Mr. **Brett McGurk**, Special Presidential Envoy for the Global Coalition to Counter ISIS, U.S. Department of State

מציג: אלוף (מיל.) **עמוס גלעד**, ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS) ויו"ר סדרת כנסי הרצליה, הבינתחומי הרצליה

נאום

ח"כ השר **נפתלי בנט**, שר החינוך ושר התפוצות

מציג: עו"ד **עידו שריר**, סגן נשיא למדיניות וקשרי ממשל, הבינתחומי הרצליה

נאום

ח"כ **יאיר לפיד**, יו"ר מפלגת "יש עתיד"

מציגה: גב' **גילי דינשטיין**, מנהלת קשרי חוץ ישראל, הבינתחומי הרצליה

שיחה בשניים

ח"כ **יצחק (בוז'י) הרצוג**, יו"ר האופוזיציה **עם:** מר **ברק רביד**, כתב ופרשן מדיני, הארץ

נאום

ח"כ **זהבה גלאון**, ראשת מרצ

מציג: מר **טומי שטיינר**, עמית מחקר בכיר, המכון למדיניות ואסטרטגיה, הבינתחומי הרצליה

חוסן כלכלי, אי-שוויון ושחיתות ציבורית

עו"ד **דרור שטרומ**, נשיא, המכון הישראלי לתכנון כלכלי

ניצב (דימ.) **משה מזרחי**, לשעבר ראש אגף החקירות והמודיעין במשטרת ישראל

פרופ' **אבי שמחון**, ראש המועצה הלאומית לכלכלה, משרד ראש הממשלה

עו"ד **נוית נגב**, משרד עורכי דין שינמן-נגב-ניב

מנחה: מר **אטילה שומפלבי**, כתב ופרשן פוליטי, Ynet

ארבעים שנה לביקור הנשיא סאדאת בירושלים

כבוד השופט **אליקים רובינשטיין**, לשעבר המשנה לנשיאה בדימוס של בית המשפט העליון

H.E. **Hazem Khairat**, Ambassador of Egypt to Israel

מנחה: גב' **סמדר פרי**, עורכת בכירה לענייני מזרח תיכון, ידיעות אחרונות

נאום

Dr. **Nabeel Shaath**, Special Advisor for International Relations to President Abbas; General Commissioner for International Relations, Fateh – Palestine National Liberation Movement

מציג: ד"ר **רון הופמן**, המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה

שלום או היעדרו: השלכות על הביטחון הלאומי

הערכת מצב אסטרטגית: מר יורם כהן, לשעבר ראש השב"כ

ח"כ **עפר שלח**, יו"ר ועדת המשנה לתפיסת הביטחון ולבניין הכוח של ועדת החוץ והביטחון של הכנסת אלוף (מיל.). **גרשון הכהן**, מרכז בגין-סאדאת ללימודי אסטרטגיה, אוניברסיטת בר אילן תא"ל (מיל.). **מיכאל (מייק) הרצוג**, עמית מילטון פיין, Washington Institute for Near East Policy מר **אבי יששכרוף**, כתב ופרשן לענייני מזרח תיכון, אתר חדשות וואלה ו- Times of Israel **מנחה: מר ברק רביד**, כתב ופרשן מדיני, הארץ

תקשורת חופשית – האמנם?

יו"ר: ד"ר נועם למלשטריך לטר, דיקן בית ספר סמי עופר לתקשורת, הבינתחומי הרצליה מר **ברוך קרא**, כתב ופרשן לענייני משפט, חדשות ערוץ 10 מר **אלדד קובלנץ**, מנכ"ל תאגיד השידור הישראלי "כאן" ד"ר **דרור אידר**, ישראל היום

ד"ר **תהילה שוורץ אלטשולר**, מנהלת המרכז לערכים דמוקרטיים וראש התכנית לרפורמות במדיה ודמוקרטיה בעידן המידע, המכון הישראלי לדמוקרטיה; חברת נשיאות מועצת העיתונות גב' **עינת פישביין**, עיתונאית, ממיסדות "המקום הכי חם בגיהנום"

יחסי ארה"ב-ישראל בעידן טראמפ: רק הזדמנויות או גם סיכונים?

דברי פתיחה:

Amb. **Tina Kaidanow**, Principal Deputy Assistant Secretary of State, Bureau of Political-Military Affairs, U.S. Department of State

השגריר **זלמן שובל**, לשעבר שגריר ישראל בארה"ב לשעבר **דני איילון**, לשעבר שגריר ישראל בארה"ב ולשעבר סגן שר החוץ

The Honorable **Mary Beth Long**, Former U.S. Assistant Secretary of Defense for International Security Affairs; Co-Founder & Principal, Global Alliance Advisors, LLC; Founder & Principal, M B Long & Associates, PLLC

Amb. **Daniel B. Shapiro**, Former U.S. Ambassador to Israel; Distinguished Visiting Fellow, Institute for National Security Studies (INSS)

Mr. **Amos Hochstein**, Former Special Envoy for International Energy Affairs at the U.S. Department of State; Vice President and Senior Advisor, Tellurian

מנחה: ד"ר רונן ברגמן, פרשן צבאי-מדיני בכיר, ידיעות אחרונות

מזרח תיכון בטלטלה: ממצאי הסימולציות

סימולצית כנס הרצליה: ישראל בעימות רב חזיתי

יו"ר: אל"מ (מיל.) ד"ר שאול שי, מנהל המחקרים, המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה; לשעבר סגן ראש המועצה לביטחון לאומי

Prof. **Charles Tenenbaum**, Director, Conflict & Development Program, Sciences Po Lille

Prof. **SU Hao**, President, Beijing Geopolitical Strategy and Development Association; Department of Diplomacy, China Foreign Affairs University

יחסי ארה"ב-איראן

פרופ' **בועז גנור**, דיקן בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה, מנכ"ל ומייסד המכון למדיניות נגד טרור (ICT), הבינתחומי הרצליה

תהליך קבלת ההחלטות ברמה הלאומית: האם התהליך משפיע על התוצאה?

יו"ר: עו"ד דב ויסגלס, לשעבר ראש הלשכה של ראש הממשלה אריאל שרון

אלוף (מיל.) **יעקב עמידרור**, לשעבר ראש המועצה לביטחון לאומי והיועץ לביטחון לאומי של ראש הממשלה פרופ' **עוזי ארד**, לשעבר ראש המועצה לביטחון לאומי והיועץ לביטחון לאומי של ראש הממשלה השגריר **רון פרושור**, יו"ר הקתדרה לדיפלומטיה בינלאומית ע"ש אבא אבן, בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה, הבינתחומי הרצליה; לשעבר שגריר ישראל לאו"ם ומנכ"ל משרד החוץ אלוף (מיל.) **עמוס גלעד**, ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS) ויו"ר סדרת כנסי הרצליה, הבינתחומי הרצליה

מגמות בטורוד העולמי

יו"ר: פרופ' **בועז גנור**, דיקן בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה, מנכ"ל ומייסד, המכון למדיניות נגד טרור (ICT), הבינתחומי הרצליה
מר שבתי שביט, ראש המוסד לשעבר; יו"ר הוועד המנהל, המכון למדיניות נגד טרור (ICT), הבינתחומי הרצליה; יו"ר Athena
מר דן מרידור, לשעבר סגן ראש הממשלה; לשעבר השר לענייני מודיעין ואנרגיה אטומית
 אלוף (מיל.) **אהרן זאבי-פרקש**, לשעבר ראש אגף המודיעין בצה"ל; מנכ"ל ומייסד FST Biometrics

זוועות דאע"ש – עדות אישית

יו"ר: מר **הנרייקה צימרמן**, עיתונאי, מומחה לענייני מזרח תיכון ויחסים בינלאומיים; בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה, הבינתחומי הרצליה.
 Ms. **Lisa Miara**, Spring of Hope Foundation

סקירת ראש אמ"ן

אלוף הרצי הלוי, ראש אמ"ן

מציג: אלוף (מיל.) **עמוס גלעד**, ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS) ויו"ר סדרת כנסי הרצליה, הבינתחומי הרצליה

נאום

רא"ל (מיל.) **אהוד ברק**, לשעבר ראש הממשלה ולשעבר שר הביטחון
מציג: ד"ר **רון הופמן**, המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה

מעמד נעילה ונאום כנס הרצליה

נאום

פרופ' **אוריאל רייכמן**, נשיא ומייסד, הבינתחומי הרצליה

הענקת מגן הרצל:

השגריר **זלמן שובל**, לשעבר שגריר ישראל בארה"ב

נאום הרצליה

כבוד נשיא המדינה, מר **ראובן (רובי) ריבלין**

התקווה

בביצוע **אנסמבל הקשתנים של הקונסרבטוריון העירוני הרצליה** בניצוחה של הגב' חנה רוזן

מנחה: מר **יונתן דייזיס**, ראש בית הספר הבינלאומי ע"ש רפאל רקנאטי וסגן הנשיא לקשרי חוץ, הבינתחומי הרצליה

יום שלישי, כ"ו סיון תשע"ז, 20 יוני, 2017

חלופות לתפיסת הביטחון של ישראל

יו"ר: אל"מ (מיל.) ד"ר **שאול שי**, מנהל המחקרים, המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה; לשעבר סגן ראש המועצה לביטחון לאומי

אלוף (במיל.) **פרופ' יצחק בן-ישראל**, ראש מרכז בלווטניק למחקר סיבר בינתחומי וראש סדנת יובל נאמן למדע, טכנולוגיה וביטחון, אוניברסיטת תל אביב

ח"כ **עפר שלח**, חבר וועדת החוץ והביטחון של הכנסת ויו"ר סיעת "יש עתיד"

תא"ל (מיל.) **איתי ברון**, לשעבר ראש חטיבת המחקר באמ"ן

פרופ' **אלכס מינץ**, נשיא האגודה הישראלית למדע המדינה; בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה, הבינתחומי הרצליה.

אלוף (מיל.) **עמוס גלעד**, ראש המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS) ויו"ר סדרת כנסי הרצליה, הבינתחומי הרצליה

ד"ר **צ'ק פריליך**, מרצה ועמית בכיר לבטחון לאומי בביה"ס ע"ש קנדי באוניברסיטת הרווארד; מרצה, בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה, הבינתחומי הרצליה; לשעבר סגן ראש המועצה לביטחון לאומי

מר **רון בן-ישי**, חדשות YNET

ביטחון מים במזרח התיכון – אתגרים והזדמנויות

בשיתוף **EcoPeace** וקרן **קונרד אדנאור**

יו"ר: פרופ' **שאול משעל**, ראש חטיבת מזרח תיכון, בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה, הבינתחומי הרצליה

דברי פתיחה:

Dr. **Michael Borchard**, Head, Konrad-Adenauer-Stiftung Office in Israel

עו"ד **גדעון ברומברג**, מנהל Ecopeace Middle East בישראל

השגריר ד"ר **עודד ערן**, עמית מחקר בכיר, המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS)

Eng. **Saad Abu-Hammour**, Secretary General, Jordan Valley Authority, Hashemite Kingdom of Jordan

Ms. **Nada Majdalani**, Palestinian Acting Director, EcoPeace

H.E. Dr. **Clemens von Goetze**, Ambassador of Germany to Israel

אל"מ (מיל.) ד"ר **שאול שי**, מנהל המחקרים, המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה; לשעבר סגן ראש המועצה לביטחון לאומי

Dr. **Lorenz Peterson**, Director of Climate Change, Rural Development and Infrastructure Division, GIZ – German Society for International Cooperation

Mr. **Ryan Bowles**, Regional Environmental Officer for North Africa and the Middle East, U.S. Embassy, Amman, Jordan

שירות נשים בצה"ל

בשיתוף פורום דבורה.

יו"ר: אל"מ (מיל.) עו"ד פנינה שרביט-ברוך, פורום דבורה והמרכז למחקרי ביטחון לאומי (INSS)
 עו"ד אתי לבני, יו"ר פורום דבורה
 תא"ל שרון ניר, יועצת הרמטכ"ל לענייני מגדר, צה"ל
 הרב דוד סתיו, רב הישוב שהם יו"ר ארגון רבני צהר
 ד"ר נרי הורוביץ, יו"ר חברת אגורא
 גב' אלינור דוידוד, אחראית הדרת נשים, שדולת הנשים
 גב' ורד סוויד, מנהלת מיזם הדרך למנהיגות; לשעבר יועצת ראש הממשלה לקידום מעמד האישה
 ד"ר מיטל עירן-יונה, חוקרת בכירה, מכון ויצמן למדע
 תא"ל (מיל.) רחל טבת-ויזל, מנכ"לית הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים; לשעבר יועצת הרמטכ"ל לענייני מגדר
 תא"ל (מיל.) אורן אבמן, לשעבר ראש חטיבת יבשה ומפקד מערך יחידות השדה
 תא"ל (מיל.) רועי אלקבץ, מנכ"ל Defense3

התמיכה הנוצרית כנכס אסטרטגי של ישראל

בשיתוף ה-International Christian Embassy Jerusalem (ICEJ)
 יו"ר:

Mr. **David Parsons**, Vice President & Senior Spokesman, International Christian Embassy Jerusalem (ICEJ)
 Dr. **Jerry Johnson**, President, National Religious Broadcasters
 Dr. **Luis Fernandez Solares**, Guatemala National Director, International Christian Embassy Jerusalem (ICEJ);
 Pastor, Iglesia de Jesucristo La Familia de Dios, Guatemala City; Founder, Canal 27 Christian Television
 Mr. **Gottfried Buehler**, Germany National Director, International Christian Embassy Jerusalem (ICEJ)
 Dr. Rev. **Abdou Maiga**, Senegal National Director & Special Coordinator for West Africa, International Christian
 Embassy Jerusalem (ICEJ)
 Mr. **Joseph Chou**, Taiwan National Director, International Christian Embassy Jerusalem (ICEJ); Former Senior
 Representative with Siemens in China

מר עקיבא תור, ראש חטיבת תפוצות ודתות, משרד החוץ

סדקים בברית? מגמות עומק ביחסי ארה"ב-ישראל

יו"ר: ד"ר רונן הופמן, המכון למדיניות ואסטרטגיה, הבינתחומי הרצליה
 ד"ר אמנון כוורי, בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה; חוקר בכיר במכון מחקר למדיניות ואסטרטגיה (IPS),
 הבינתחומי הרצליה
 Ms. **Fern Oppenheim**, Co-Founder, Brand Israel Group; President, Applied Marketing Innovations
 ח"כ איילת נחמיאס ורבין, המחנה הציוני
 סא"ל (מיל.) אביטל ליבוביץ, מנהלת, משרד הוועד היהודי האמריקני (AJC) בישראל
 גב' רבקה (בקי) כספי, סגנית נשיא בכירה לתחומים גלובליים ומנכ"ל ישראל, ארגון הפדרציות היהודיות של צפון
 אמריקה
 מר ליאור וינטרוב, סגן נשיא ומנהל המשרד הישראלי, The Israel Project (TIP)
 מר שוהם ניקולט, מייסד שותף ומנכ"ל, Israeli American Council
 מר אבינועם בר-יוסף, מייסד ונשיא המכון לתכנון מדיניות העם היהודי (JPPI)
 מר דייוויד סיגל, מנכ"ל, ELNET-Israel, לשעבר קונסול כללי בדרום מערב ארצות הברית

הכורדים במשוואת הכוחות בסוריה ובעיראק – ויחסייהם עם ישראל

יו"ר: תא"ל (מיל.) מיכאל (מייק) הרצוג, עמית מילטון פיין, Washington Institute for Near East Policy
 מומחה בכיר מהחבל הכורדי האוטונומי

סימולציה – ישראל בעימות רב-חזיתי

בשיתוף שלושה בתי ספר בינלאומיים מובילים:

Woodrow Wilson School of Public and International Affairs at Princeton University, China Foreign Affairs University, Sciences Po Paris

מארגן הסימולציה

אל"מ (מיל.) ד"ר שאול שי, מנהל המחקרים, המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה; לשעבר סגן ראש המועצה לביטחון לאומי

ישראל:

שגריר זלמן שובל, לשעבר שגריר ישראל בארה"ב
 אלוף (מיל.) גרשון הכהן, מרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים, אוניברסיטת בר-אילן
 ח"כ אלוף (מיל.) איל בן ראובן, מפקד החזית הצפונית במלחמת לבנון השנייה
 ד"ר שביט מטיאס, ראש חטיבת דיפלומטיה ויישוב סכסוכים, בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה, הבינתחומי הרצליה; לשעבר המשנה ליועץ המשפטי לממשלה לתחום הבינלאומי
 אל"מ (מיל.) ד"ר שמואל אבן, עמית מחקר בכיר, המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS)

ארה"ב:

השגריר אלון פנקס, לשעבר קונסול ישראל בניו יורק
 ד"ר אמנון כורי, בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה ועמית במכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה
 אל"מ (מיל.) ד"ר ערן לרמן, לשעבר סגן ראש המטה לביטחון לאומי; מרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים, אוניברסיטת בר-אילן

The Honorable Rep. **Steve Israel**, Chairman, Long Island University's Global Institute
 Ms. **Judith Miller**, Fox News Contributor

רוסיה:

מר יורי קוגן, שותף-מנהל, Ergo Oriens Consultants; המכון למדיניות נגד טרור (ICT), הבינתחומי הרצליה
 גב' ורה מיכלין-שפיר, עמיתת מחקר, המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS)
 השגריר צבי מגן, עמיתת מחקר בכיר, המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS); לשעבר שגריר ישראל ברוסיה ובאוקראינה

האיחוד האירופי:

מר דיוויד סיגל, מנכ"ל, ELNET-Israel
 ד"ר אסתר לופטין, מנהלת המרכז ללימודי אירופה, הבינתחומי הרצליה
 Prof. **Charles Tenenbaum**, Director of the Conflict & Development Program, Sciences Po CERI Paris

הרפובליקה העממית של סין:

Prof. **SU Hao**, China Foreign Affairs University
 גב' קאריס ויטה, מייסדת SIGNAL - המרכז ללימודי סין ישראל

טורקיה:

השגריר ד"ר אלון ליאל, לשעבר שגריר ישראל בטורקיה, לשעבר מנכ"ל משרד החוץ
 ד"ר גליה לינדנשטראוס, עמיתת מחקר, המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS)

איראן:

מר מאיר ג'בדנפר, מומחה לעניינים איראניים, בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה; עמיתת מחקר, המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה
 גב' סימה שיינ, עמיתת מחקר בכירה, המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS)
 ד"ר אמילי לנדאו, עמיתת מחקר בכירה, המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS)
 ד"ר רז צימט, עמיתת מחקר, מרכז אליאנס ללימודים איראניים, אוניברסיטת תל-אביב; עמיתת מחקר, המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS)

סוריה – משטר אסד:

אל"מ (מיל.) פסח מלובני, חוקר בכיר לשעבר בחטיבת המחקר של אגף המודיעין
 אל"מ (מיל.) יאיר פרוימוביץ, מנכ"ל I2C

סוריה – ג'אבת אל נוסרה והאופוזיציה:

ד"ר מיכאל ברק חוקר ומנהל פרויקטים, המכון הבינלאומי למדיניות נגד טרור (ICT), הבינתחומי הרצליה

דאע"ש:

ד"ר אורי גולדברג, עמיתת מחקר, המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה; מרצה במכללה לביטחון לאומי
 גב' שרונה מזליאן לוי, בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה, הבינתחומי הרצליה

חיזבאללה ולבנון:

ד"ר **איתן עזאני**, סמנכ"ל המכון למדיניות נגד טרור (ICT), הבינתחומי הרצליה אל"מ (מיל.) ד"ר **ראובן ארליך**, מנהל מרכז המידע למודיעין ולטרור ע"ש מאיר עמית, המרכז למורשת המודיעין מר **עידן לנדאו**, המכון למדיניות נגד טרור (ICT), הבינתחומי הרצליה תא"ל (מיל.) **חגי מרדכי**, לשעבר ראש מטה זרוע היבשה של צה"ל

עיראק:

פרופ' **אמציה ברעם**, ראש המרכז לחקר עיראק, אוניברסיטת חיפה ד"ר **רוני זיידל**, סגן ראש המרכז לחקר עיראק, אוניברסיטת חיפה

הרשות הפלסטינית:

פרופ' **שאול משעל**, ראש חטיבת מזרח תיכון, בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה, הבינתחומי הרצליה ד"ר **דורון מצא**, עמית מחקר, הפורום לחשיבה אזורית; עמית מחקר, המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS) ד"ר **רונית מרזן**, בית הספר למדעי המדינה, אוניברסיטת חיפה; עמיתת מחקר, הפורום לחשיבה אזורית סא"ל (מיל.) **יוחנן צורף**, המשרד לענייני מודיעין

חמאס:

תא"ל (מיל.) **שלום הררי**, חוקר בכיר, המכון למדיניות נגד טרור (ICT), הבינתחומי הרצליה; עמית מחקר בכיר MEMRI אל"מ (מיל.) **יונתן פיגל**, חוקר בכיר, המכון למדיניות נגד טרור (ICT), הבינתחומי הרצליה סא"ל (מיל.) **אלון אביתר**, יועץ למשרד מתאם פעולות הממשלה בשטחים

מצרים:

השגריר **יצחק לבנון**, לשעבר שגריר ישראל במצרים; עמית מחקר, המכון למדיניות נגד טרור, הבינתחומי הרצליה הגב' **רות וסרמן לנדה**, פרשנית לזירה הבינלאומית והמזרח התיכון

ירדן:

מר **אריאל שפרנסקי**, מנהל המחלקה למזרח התיכון, המרכז למחקר מדיני, משרד החוץ Prof. **Riad al Khouri**, Director for Middle East, GeoEconomica GmbH גב' **יפעת רשף**, מנהלת המחלקה לירדן, סוריה ולבנון, אגף מזרח תיכון, משרד החוץ

ערב הסעודית ומדינות המפרץ הפרסי:

ד"ר **מיכל יערי**, האוניברסיטה הפתוחה גב' **ענבל ניסים**, האוניברסיטה הפתוחה

צוות ניהול הסימולציה:

ד"ר **לסלי טריס**, בי"ס לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה, הבינתחומי הרצליה, עמיתת מחקר במכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS) מר **מתן הוברמן**, בי"ס לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה, הבינתחומי הרצליה מר **אורי ברזל**, בי"ס לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה, הבינתחומי הרצליה גב' **ימית אריקסון**, בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה, הבינתחומי הרצליה

מדינה בעלטה

מנחה: ד"ר **אהוד גנני**, EIS Council

תא"ל (מיל.) **בצלאל טרייבר**, ראש רשות החירום הלאומית* תא"ל (מיל.) **זאב צוק רם**, סגן ראש המטה לביטחון לאומי

מר **אבי שניאור**, EIS Council

ד"ר **סיניה נתניהו**, מדענית ראשית, המשרד להגנת הסביבה

מר **יצחק בלמאס**, משנה למנכ"ל, חברת החשמל

פרופ' **קולין פרייס**, החוג לגיאופיזיקה, אוני' תל אביב

מר **יונה יהב**, ראש עיריית חיפה

מר **איתן פרנס**, מנכ"ל איגוד חברות אנרגיה ירוקה לישראל

פרופ' **בועז גנור**, דיקן בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה, מנכ"ל ומייסד, המכון למדיניות נגד טרור (ICT), הבינתחומי הרצליה

מר **ארז קריינר**, לשעבר ראש רא"ם

אל"מ (מיל.) **יחיאל קופרשטיין**, לשעבר רמ"ח אוכלוסיה, פיקוד העורף

מר **שמעון ראש**, ר' מערך משק לשעת חירום, מקורות

רס"ן **שי רוזנברג**, נציג אגף תקשורת בצה"ל

יציבות משטרים במזרח התיכון: ההיבט הכלכלי

יו"ר: ד"ר עמית מור, מנכ"ל אקו-אנרג'י; עמית מחקר במכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה פרופ' אייל זיסר, סגן הרקטור ומופקד הקתדרה להיסטוריה של המזרח התיכון בן ימינו על שם יונה ודינה אתינגר, אוניברסיטת תל אביב

פרופ' יואב יאיר, דיקן בית הספר לקיימות מייסודן של החברה לישראל, כיל ובזן, הבינתחומי הרצליה
ד"ר דן שיפטן, ראש המרכז לחקר הביטחון הלאומי, אוניברסיטת חיפה

Mr. **Amos Hochstein**, Former Special Envoy for International Energy Affairs at the U.S. Department of State; Vice President and Senior Advisor, Tellurian

Mr. **Gamal R. Helal**, Former Senior Diplomatic Advisor and Interpreter to the US Government; President, Helal Enterprises, LLC

ח"כ קסניה סבטלובה, המחנה הציוני

Mr. **Elias Zananiri**, Vice-Chairman, PLO Committee for Interaction with the Israeli Society

בעקבות הבחירות הנשיאותיות: אירן לאן?

יו"ר: מר מאיר ג'בדנפר, מומחה לעניינים איראניים, בית ספר לאודר לממשל, דיפלומטיה ואסטרטגיה; עמית מחקר, המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה

פרופ' דוד מנשרי, פרופסור אמריטוס ועמית מחקר בכיר במרכז אליאנס למחקרים איראניים ובמרכז דיין ללימודי מזרח תיכון ואפריקה, אוניברסיטת תל אביב

ד"ר סולי שאהור, ראש מרכז עזרי לחקר איראן והמפרץ הפרסי, אוניברסיטת חיפה

ד"ר רז צימט, עמית מחקר, מרכז אליאנס ללימודים איראניים, אוניברסיטת תל-אביב; עמית מחקר, המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS)

גב' סימה שיון, עמיתת מחקר בכירה, המכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS)

אירופה חדשה? השלכות על המזרח התיכון וישראל

בשיתוף **ELNET (European Leadership Network)** והפורום לדיאלוג אסטרטגי (FSD)

דברי פתיחה:

מר דן קטריבס, ראש אגף סחר חוץ וקשרים בינלאומיים בהתאחדות התעשיינים ומנהל קשרי החוץ של לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים; חבר הוועד המנהל, ELNET-Israel

H.E. **Lars Faaborg-Andersen**, Ambassador, Head of the Delegation of the European Union to the State of Israel

יו"ר:

מר דיוויד סיגל, מנכ"ל, ELNET-Israel

מר הרב קינון, כתב מדיני, ג'רוזלם פוסט

מתדיינים:

פרופ' עוזי ארד, לשעבר ראש המועצה לביטחון לאומי והיועץ לביטחון לאומי של ראש הממשלה

Dr. **Philip H. Gordon**, Senior Fellow, Council on Foreign Relations; Former Special Assistant to President Barack Obama and White House Coordinator for the Middle East, North Africa, and the Gulf Region; Former U.S. Assistant Secretary of State for European and Eurasian Affairs

H.E. **Hélène Le Gal**, Ambassador of France to Israel

H.E. Dr. **Clemens von Goetze**, Ambassador of Germany to Israel

השגריר ג'רמי יששכרוף, המשנה למנכ"ל וראש המערך המולטילטרלי, משרד החוץ

Mr. **Robert Vass**, President, GLOBSEC

Mr. **Christian-Peter Hanelt**, Senior Expert, Project "Europe and the Middle East", Bertelsmann Stiftung

Mr. **Bruno Lété**, Transatlantic Fellow for Security & Defense Policy, German Marshall Fund, Brussels

ח"כ קסניה סבטלובה, המחנה הציוני

משחקי הכס – זירת המזרח התיכון

- יו"ר:** ד"ר ישראל אלעד-אלטמן, עמית מחקר בכיר, המכון למדיניות ואסטרטגיה (IPS), הבינתחומי הרצליה
- Amb. Sir **John Jenkins** KCMG LVO, Director, The International Institute for Strategic Studies (IIS) – Middle East
- Mr. **Salman Shaikh**, CEO, The Shaikh Group
- Ms. **Elissa Slotkin**, Former U.S. Acting Assistant Secretary of Defense for International Security Affairs
- ד"ר **מיכל יערי**, האוניברסיטה הפתוחה
- Hon. **Dov Zakheim**, Senior Advisor at the Center for Strategic and International Studies and Senior Fellow at the CAN Corporation
- Mr. **Eric Lynn**, Center for a New American Security